

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

9 771819 161008

Беларусь пераглядае канцэпцыю
энэргетычнай бяспекі. «Нафттан»,
які можа забясьпечвацца нафтай
з марскога тэрміналу
у Вэнтспілсе, мае стаць
яе ключавым элемэнтам.

А.Лукашэнка акцэнтуе
на скарачэннын бюджэтных
выдаткаў, нароччанын прытоку
замежных інвестыцый у краіну,
узмацненнын ролі прыватнага
бізнесу. І патрабуе ад Рәсей
аплаты за зямлю пад нафта—
і газаправодамі. **Старонка 3.**

У НУМАРЫ

Ван дэр Ліндэн ня пэўны, ці ёсьць у Беларусі палітвазъні

Візит прэзыдэнта Парламэнцкай
асамблі Рады Эўропы ў многім
застаецца загадкай. Піша Зыміцер
Панкавец. **Старонка 5.**

«Я супрацоўнічаў з КДБ»

Студэнт-каліновец пакаяўся, што
быў інфарматарам пад мянушкай
«Вэктар». **Старонка 6.**

Пралятаючы над электаратам

Кіраўніцтва апазыцыі ў цяперашнім
складзе страціла давер
дэмакратычнага грамадзтва. Піша Леанід Гаравы. **Старонка 11.**

Зброя непагоды

Прычына кліматычных зьменаў —
у сакрэтнай зброй. Піша Руслан
Равяка. **Старонка 14.**

Зацягнуты антракт

Ніколі ня ведаеш, які акт беларускай
драмы стане апошнім. Піша Віталь
Тарас. **Старонка 9.**

Паварот

люстра дзён

Паварот 3

Ван дэр Ліндэн
ня пэўны, ці ёсьць
у Беларусі палітвэльні . 5«Я супрацоўнічаў
з КДБ» 6Герой, здраднік,
ахвяра 7Хто яшчэ быў
сэксотам 7**камэнтары**Віталь Тарас.
Зацягнуты антракт 9Леанід Гаравы.
Пralятаючы
над электаратам 11Павал Севярынец.
Шоў беларушчыны... 12**рэакцыі**Руслан Равяка. Зброя
непагоды 14**культура**Блізкі съвет Тацяны
Беланогай 15Хадановіч
не карыстаецца
tut.by 19**Нумары**Нарэшце
па-беларуску 19

Варты падручнік 19

коміксБульбашэўскі
і міліцыя 16**мы самі**Вялікі дзякую
за ахвяраваныні 17**пра бел/пра съвет**

Урокі нравственнасті 20

літаратураТацяна Барысік.
П'яніцы пра сябе 21Даніла Жукоўскі
пра кнігу Віктара
Сазонава 22«Псэўданімы — гэта
маё жыцьцё». Гутарка
з Янкам
Саламевічам 24Палец Зянона.
Мініятура Юр'я
Юркаўца 26Павал Абрамовіч.
Небясьпечнае
пачуцьцё 26Уладзімер Някляеў.
Знакі прыпынку 27**in memoriam**Памёр Рышард
Капусцінскі 26**год паэзіі**Анатоль Івашчанка,
Алесь Аркуш, Алесь
Макрацоў 28**50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА****Дачакаліся капіталізму**

Урад прэзідэнтаў праект паставак нафты прац Латвию (**сторонка 3**). Беларусь пераглядае канцепцыю энергетычнай бяспекі, адмаялецца ад выключнае стаўкі на Расею. Дзяржаўныя СМІ зъмянілі пласцінку. Цяпер у «цэнтры ўниманія» — «скарачэнне выдаткаў», «еканомія і беражлівасць», «сувэрнітэт», «падтрымка прыватнага бізнесу». Палітоляг Віталь Сіліцкі камэнтуе на блогу «Кропкі над «і» сайту pp.by: «Ён (Лукашэнка) спрабуе давесыці яго (насельніцтва) да апантанаасыці нагнітаньнем пагрозы, ад якой выратуе іх толькі Ён. Канечне, эканамічная сітуацыя ў выніку нафтагазавых разборак ужо такой, як год таму, ня будзе, але і страшнага абвалу, пра які кажуць некаторыя незалежныя эканамісты, таксама ня можна чакаць. І вось гэту адсутнасць катасрофы хочуць зацікыць подзывігі Лукашэнку».

Бюджэт улады пусціце, таму яна хапаецца за брытву капіталізму. Капіталізм і нават нармалізацыя адносінаў з Захадам павялічваюць шанцы на дэмакратyzацыю і вызваленіе беларускіны, але не вядуть да іх аўтаматычна. Можна адначасова сцьвярджаць, што Беларусь вартая вяртаны ў Парліманцкую асамблею Рады Эўропы (**сторонка 5**), і адмахвацца ад запытаў аб стварэні нацыянальнага ўніверсітэту (**сторонка 4**), а яшчэ — пыць новыя крыміналкі за «антыйрадавыя графіцы» (**сторонка 4**) ды лічыць усіх, хто супраць, ворагамі дзяржавы (прызнаныне Міхайлава — **сторонка 6**).

Аналізам палітычных ды эканамічных падзеяў нумар «НН» не вычэрпваецца. У другой палове — студзенскі Літаратурны спытак. «П'яніцы пра сябе» — у запісах Тацяны Барысік, гутарка з унікальным літаратуразнаўцам Янкам Саламевічам, рэцензія гарадзенша Данілы Жукоўскага на вельмі гарадзенскія «Занатоўкі кантрабандыста» Віктара Сазонава, мініятура «Палец Зянона». Уладзімер Някляеў у «Знаках прыпынку» піша пра Сыса, збор твораў якога «Лён» акурат быў прэзентаваны Mixacём Скоблам у аўторак. І, вядома, у нумары — паэзія тых, хто заходзіць паэзію ў сёнянняшнім дні.

АНОНС**пра-бел/пра-съвет**

Эсейістика, крытыка, рэфлексіі

**Рагнеда раённага
падпардкаванья**Неюбілейная развагі з нагоды 20-
годдзя Заслаўскага запаведніка.
Піша Сяргей Харэўскі.**Чатырнаццаць стагодзьдзяў
ніяневісці**

Чытайце ў наступным нумары

Чаму Ірак ня стаў Японій.
Піша Сяргей Богдан.**Польскі выбар беларусаў**Чаму беларусы Астрэвецкага раёну
дагэтуль не пагаджаюцца на
беларускую мову ў касцёлах?
Піша Натальля Мяшкова.**Падарунак гісторыкам ад
улады**Новая кніга Юр'я Туронка «Людзі
СБМ» распрадалаася за адзін месяц.
Піша Аллег Гардзіенка.**Неабмежаваныя «абмежаваныя
магчымасці»**Новы артыкул з цыклу пра
становішча непаўнаспрайных у
Беларусі. Піша Дар'я Ліс.**Пакаленіне вечных
практыкантаў**У Германіі цяпер модна весыці
інтэлігенцкае жыцьцё бяз сталай
працы, жыць бядней за свае
фінансавыя магчымасці, затое
належаць да асяродку людзей
культуры, мастацтва ці мэдыяў.

«Нашай Ніве»

Паварот

Урад прэзэнтаваў праект паставак нафты праз Латвію.

«ААТ «Нафтан» павінна стаць ключавым прадпрыемствам у пытаныні забесьпяччыння энергетычнай бяспекі Беларусі». Аб гэтым заяўшчы Аляксандар Лукашэнка на нарадзе па пытаннях функцыянальных эканомікі ва ўмовах росту цэнаў на расейскія энерганосіўбы.

Паводле словаў А.Лукашэнкі, «асноўная задача заключаецца ў тым, каб «Нафтан» стаў прывабным для нафтаздабыўных кампаній, і яны самі імкнутся да супрацоўніцтва. Для гэтага трэба выкарыстаць у комплексе таякі фактары, як глыбіня пепрапрацоўкі нафты, унікальнасць і якасць атрыманых прадуктаў, альтэрнатыўнасць крыніц сырэвіны і эфектыўнасць работы ўсіх падраздзяленняў».

Схаваная ў сярэдзіне гэтага списку «альтэрнатыўнасць крыніцаў» насамрэч галоўная ў ім. Чаму «Нафтан»? Бо ёсьць магчымасць за мінімальны тэрмін (два з паловай гады) арганізація паставак нафты на завод з марсцога тэрміналу ў Вэнтспілсе.

«Цалкам рэальная, і сёньня мы абмяркоўваем ужо такую магчымасць», — далажыў у Наваполацку віц-прем'ер Уладзімер Сямашка. «Інтэрфакс» паведамляе пра словаў У.Сямашкі, што ўжо праведзеныя папярэднія перамовы з прадстаўнікамі швайцарска-ангельскай кампаніі «Вітола» па магчымасці рэалізацыі праекту, звязанага з паставкамі з Вэнтспілсу на Наваполацак. Зь беларускага боку затраты на мадэрнізацыю нафтаправоду складаюць \$ 15 — 30 млн. Аднак у Вэнтспілсе замежнай кампаніі прыйшлося будаваць новыя тэрміналы.

На думку У.Сямашкі, тым жа шляхам пасяля дабудовы некалькіх перамычак можна будзе памілаваць нафту й на Мазырскі завод.

Віц-прем'ер мяркуе, што перспектывы нафтаправоду Адэса-Броды застаюцца «туманнымі» з прычыны адсутнасці вольных запасаў нафты ў Касціпскім рэгіёне.

Гаворка на нарадзе ішла і пра расейскі вэктар паставак. А.Лукашэнка абвяргаў У.Путіна і патрабаваў ад ураду выставіць Расеі новыя раҳункі за транзыт: «Расея павінна заплаціць за паслугі, што аказываюцца ёй у Беларусі», — цытуе яго БелТА.

Паводле яго слоў, у сувязі са зъяненнем умоў паставак расейскіх газу і нафты Беларусь у 2007 г. страчае \$3,5 млрд. А.Лукашэнка канстатаваў, што «усе дамоўленасці па нафце і газе нявыгадныя для нас пры ўсіх мінушках года».

Паводле ягоных словаў, Беларусі сёлета давядзеца павялічыць аплату паставак газу на

\$2,5 млрд, а за нафту — на \$1 млрд.

Гэта трохі нечаканыя лічбы. Эканамісты ацэнівалі страты Беларусі ад павышэння цаны газу на \$400 млн (надбайка цаны мінус надбайка аплаты за транзыт мінус першыя траншы платы за «Белтрансгаз»), а на нафце — ад 0,5 да 2,7 млрд у залежнасці ад спосабу ападаткавання рээксарту нафтаправоду.

«Гэта \$3,5 млрд, а ня тыя 5 млрд, ня тыя эфэмерныя лічбы, пра якія казаў прэзыдэнт Расеі, — адзначыў А.Лукашэнка. — Таму мы павінны працаваць Расеі на прынцыпах міжнароднага права таксама заплаціць нам за зъяллю пад трубаправодам, за

Вэнтспілскі порт. Рэзэрвуары для захоўвання нафты.

транспарціроўку нафты і іншыя паслугі. Але рабіць гэта трэба спакойна, не зацягваючы да канца году пераговоры працэс. Мы не павінны страціць гэтыя \$3,5 млрд», — сказаў ён.

Што ў перакладзе азначае: новыя раҳункі мусяць быць выстаўленыя неадкладна.

А.Лукашэнка лічыць неабходным выбудоўваныне адносін з Расеяй на сусветных прынцыпах: «Мы павінны мець сваю выгаду».

Ен таксама канстатаваў, што пакуль у Беларусі няма альтэрнатыўных Расеі крыніц паставак нафты, «а калі і ёсьць, то мы іх дастаткована не працаваў». «Калі нехта з расейскіх нафтаздабыўных кампаній ня хоча працаваць зь Беларусью, мы павінны ўзяць з іх больш высокую цану за транспарціроўку іх на-

фты ў Эўропу», — заяўшчы А.Лукашэнка.

При гэтым ён абрыйнуў крытыку на ўрад: «Злачынства складаецца з таго, што Сідорскі і Сямашка раныш купілі нафту даражэй. На 60 — 80 даляраў — гэта кепска, і мы павінны гэта прызнаць». Ён таксама запатрабаваў поўнае адмовы ад давальцаў схемы працы. «Я і вам, і ўраду сказаў: ніякіх давальцаў. Вы павінны купіць нафту — і да пабачэння. Расея, Венесуэла, Іран — як там будзе... Дзякую, да пабачэння!».

Урад ён параіў «змагацца, а ня «склейваць ласты і крычаць «ратуйце!». «Расея ад Господа Бога мае свой рэсурс — сырэвіну. Нам Господ Бог ня даў гэтага рэсурсу. Але даў

Паварот

Працяг са старонкі 3.

іншы стратэгічны рэсурс — геапалітычнае становішча. I мы мусім яго скарыстаць».

Расейскія СМІ: Ці дамовяцца беларусы з латышамі?

У аўторак віцэ-прем'ер беларускага ўраду Ўладзімер Сямашка заявіў пра магчымасць транспартавання нафты на завод «Нафттан» з марскога тэрміналу ў Вэнтспілсе. Пра рэакцыю расейскіх СМІ на гэтую падзею гаворыць журналістка «Коммерсанта» Натальля Грыб: «Расейскія СМІ пішуць, што калі нафта і будзе паступаць у Беларусь з Латвіі, то ёсё адно непазбежна ўзынікнуць проблемы з экспартаваннем. У любым выпадку расейская нафта абыходзілася б беларускаму боку значна таньней. Цяпер ідзе гаданье, ці зможа афіцыйны Менск дамовіцца з латыскім бокам на прымальнія цэны».

У Латвійскім пасольстве ў Менску ў сераду каментаваць заявы Сямашкі пакуль адмаўляліся, адзначыўшы, што ня маюць поўнай інфармацыі ў гэтым пытаньні.

ная або гарачая вайна».

Апошніе было, вядома, патэтыкай. У сухой жа рэшце ўпершыню краіна пачула ад кіраўніка дзяржавы канкрэтныя схемы дывэрсіфікацыі крыніц паставак энерганосьбітаў. Яны грунтуюцца на ідэях выкарыстоўваць геапалітычнае становішча ў якасці стратэгічнага рэсурсу, павышаць плату за транзит і выбудоўваць ланцуг нафтаправодаў між балтыйскім і чарнаморскім партамі. Упершыню гэта канцепцыя была прапанаваная Народным Фронтом на пачатку 90-ых.

Сёньня гэтыя праекты выглядаюць рэалістычнымі. Шанцы на іх пасцяховую рэалізацыю павысяцца яшчэ больш пасля дабудовы нафтаправодаў з Касцюпі да Чорнага мора і з Адэсы да Плоцку. Праўда, выбудова нафтовых альтэрнатываў распачынаецца надта позна.

ЗП

Каб кампэнсаваць гэтае адставаныне, на нарадзе прапаноўваліся часовыя меры, як то Дырэктыва №3 пра эканомію рэсурсаў і ашчаднасць, перавод 60% цеплазабеспячэння на мясцовыя віды паліва, загад фэрмам выкарыстоўваць толькі дровы й торф.

У цэлым гаворка ішла пра сур'ёзны паварот у курсе краіны. Як падкрэслівае БелТА, А.Лукашэнка на нарадзе «акцэнтаваў на скарачэнні буджэтных выдаткаў, нарочанынні прытоку замежных інвестыцый у краіну, узмацненні ролі прыватнага бізнесу ў эканоміцы».

Пачакаем рэакцыі Расеі. Яна будзе — сумневаў няма. І найхутчэй што ня толькі эканамічная, але і палітычная. Тым больш, што пасля падпісання пагадненняў аб продажы «Белтрансгазу» і тарыфах на транзит нафты й газу руки ў Крамля развязаныя.

Мікола Бугай

Чыноўнікам усяго даволі

Сябра «Моладзі БНФ» Андрус Ігнатовіч атрымаў адказ на зварот у Адміністрацыю прэзыдэнта з просьбай перагледзець заканадаўства, паводле якога выкладаныне гісторыі й географіі Беларусі ў школах пераведзена на расейскую мову, а таксама прапанову стварыць у Беларусі ўніверсітэт з беларускай мовай выкладаныня ўсіх дысцыплінаў. Да звароту былі далучаныя 2000 подпісаў.

Чыноўнікі адказалі: «У рэспубліцы 53 вышэйшыя навучальныя ўстановы, якія ажыццяўляюць падрыхтоўку спэцыялістуў амаль па 300 спэцыяльнасцях і забяспечваюць усе галіны народнай гаспадаркі. Лічым немэта згодным і несвоечасовым рэалізацыю ідэі стварэння яшчэ адной ВНУ».

Адказ падпісаў першы намеснік міністра адукацыі Аляксандар Жук.

МБ; Прэс-служба Партыі БНФ

Яшчэ адзін

Заведзена крымінальная справа на актыўіста незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт» з Воршы. 18-гадовага Сержука Гумінскага вінаватаць у нанясенні антыўрадавых графіц. 24 сінёжння хлопца затрымалі ля ягонае хаты і зьбілі на горкі яблык. Юнак спакойна ставіцца да магчымага суду, кажучы,

што яго не запалохаеш.

ЗП

Украінцы адстаялі права глядзець на роднай мове

Ад 1 лютага фільмы замежнай вытворчасці будуць дублявацца на ўкраінскую мову. Пра гэта дамовіліся Міністэрства культуры і турызму з пракатчыкамі й дыstryбутарамі.

АК

Знак у гонар Грунвальдзкай бітвы

На плошчы Тысячагодзідзя ў Віцебску, побач з Дабравешчанскай царквой, паўстане знак у гонар Грунвальдзкай бітвы. Якраз ад гэтага храму віцебскія ваяры абыходзілі на найбуйнейшую бітву Свярднявечча.

Янія Ільліна, «Народныя навіны Віцебску»

Для «Крымінальнага чыта» знайшлі 500 наскіх лаянак

Найвядомейшы з фільмаў Квэнтына Тарантіна пераклалі на беларускую мову. Для гэтага сабралі 500 арыгінальных лая-

нак. Агучка выйшла энэргічная і гумарная. У ёй удзельнічаюць Лявон Вольскі, Памідораў і іншыя знакамітыя. Арганізатор перакладу Франак Вячорка мае выпусцыць стужку на дысках і, калі будзе магчымасць, паказаць у кінатэатрах.

Цэнзура на «Космас ТВ»

Ад панядзелку ў праграмны пакет «Космас ТВ» уключана тэлепраграма «НТВ-Беларусь». Яна транслюеца заміж каналу «Наше кино». Змены адбыліся ў адпаведнасці з распараджэннем ідэолягаў зь Менгарвыканкаму. Рэтрансляцыя каналу «НТВ-Беларусь» цяпер ававязковая для ўсіх апаратараў шматканальнага тэлебачання. Затое зь сетак выдалены канал CNN. Адначасова замена аднаго зь дзіцячых каналу ў пакете. Міністэрства інфармацыі адклікала ўзгадненне на вяшчаныне дзіцячага каналу «Nickelodeon» як шкодны для дзіцячага псыхікі. Яго зменіць канал «Jetix».

Сямён Печанко

Цана бэнзіну набліжаецца да сярэднэўрапейскай

Паліва зноў падаражэла на 5%, трэці раз за два месяцы. Цяпер 95-ты бэнзін капште 2100 рублёў за літар.

МБ

Ван дэр Ліндэн ня пэўны, ці ёсьць у Беларусі палітвязні

Візит прэзыдента Парлямэнцкай асамблеі Рады Эўропы ў многім застаецца загадкай.

18—20 студзеня Менск на-
ведаў прэзыдэнт Парлямэнц-
кай асамблеі Рады Эўропы
Рэн ван дэр Ліндэн. Зап-
расіл іго кіраўнікі палат На-
цыянальнага сходу.

Апошні раз прэзыдэнт
ПАРЭ прыяжджаў у Менск у
1996 г., у разгар супрацьста-
яньня А.Лукашэнкі і Вярхоў-
нага Савету. Тагачасная
кіраўнічка ПАРЭ Леен Фішэр
хацела сустрэцца з А.Лука-
шэнкам, але ў іго на той час
была заплянавана гульня ў
футбол. Пасыля рэфэрэндуму
Беларусь страціла статус спэ-
цыяльна запрошанага ў
ПАРЭ і стала адзінай краінай
кантыненту па-за Радай Эўро-

пы.

Падчас візиту ван дэр
Ліндэн сустрэча з А.Лука-
шэнкам не плянавалася: ён
сустрэўся з міністрам замеж-
ных спраў, кіраўнікамі палат
Нацыянальнага сходу, апазы-
цыянэрамі, прадстаўнікамі
няўрадавага сектару, сваякамі
палітвязніяў.

Да Казуліна не пусцілі

«Ізалацыйя не зьяўляеца
шляхам у будучыню, і мы можам
абмеркаваць, як нам рас-
пачаць дыялёг», — заяўіў ван
дэр Ліндэн у аэрапорце, заклі-
каўшы Беларусь да «канкрэт-
ных пазытыўных кроакаў»,
якія дапамогуць ёй вярнуцца

у Раду Эўропы. На гэта
сыпкер палаты прадстаўнікоў
Уладзімер Канаплёў, які суст-
ракаў прэзыдэнта ПАРЭ, зро-
агаваў: «Каб мы атрымалі
статус спэцыяльна запроша-
нага ў ПАРЭ, нам ніякіх кро-
каў рабіць ня трэба. У краіне
ўсё для гэтага ёсьць. А пра
сябродства ўжо можна гава-
рыць».

Пятнічная прэс-канферэн-
цыя так і не дала адказу на
пытаўне, зь якой мэтай пры-
яжджаў кіраўнік ПАРЭ. Га-
ляндзец гаварыў агульныя
словы пра тое, што для ПАРЭ
прыярытэтным зьяўляеца
пытаўне правоў чалавека ва-
йсім съвеце, расказваў, як

ПАРЭ і ён асабіста спрычын-
іліся да дэмакратызацыі ў
розных кутках плянэты. Гава-
рыў, чаму ў краіне важна пад-
трымліваць права чалавека,
мець моцную апазыцыю.

Палітык дзякаўваў бела-
рускім уладам за тое, што вы-
каналі іго ўмовы. Адзіным
нявыкананым пунктам заста-
лася сустрэча з Аляксандрам
Казуліним: ван дэр Ліндэн не
атрымаў на яе дазволу. Замест
гэтага ён сустрэўся з жонкай
Казуліна Ірынай, а таксама
папрасіў У.Канаплёва паспра-
яць сустрэчу з Аляксанд-

Працяг на старонцы 8.

Калі ласка ў нашу хату. Ван дэр Ліндэн сустракае Уладзімер Канаплёў.

«Я супрацоўнічаў з КДБ»

Студэнт-каліновец пакаяўся ў тым, што быў інфарматарам пад мянушкай «Вэктар».

21 студзеня 20-гадовы Ўладзіслаў Міхайлаў на сваім інтэрнэт-дзёньніку (http://der_oper.livejournal.com) прызнаўся ў супрацоўніцтве са спэцслужбамі і паведаміў пра сваё рагнёне спыніць злімі контакты. На наступны дзень польскі «Tygodnik powszechny» зъмісьці вялікае інтэрвю з Уладзіславам.

Праверыць праўдзівасць слоў Уладзіслава немагчыма. Тым ня менш, ён съцвярджае, што ад пачатку 2006 г. ён супрацоўнічаў з КДБ пад мянушкай «Вэктар». У той час ён навучаўся ў Гомельскім універсytэце. Па словах юнака, на яго ўсяляк ціснулі, патрабавалі даваць звесткі пра актывістаў незалежнага грамадства Гомельщыны. У выніку «Вэктар» вырашыў зъехаць на вучобу ў Польшчу па праграме імя Кастуся Каліноўскага. «У праграму Каліноўскага я я быў неяк засланы, піша Ўладзіслаў. — Гэта было маё рагнёне. Гэта была спроба неяк ссысці ад КДБ, і ад падвойнай, а то й патройнай гульні...»

Спэцслужбы нібыта не давалі спакою хлоцу і ў Польшчы, патрабуючы інфармацыі пра стыпэндыятаў-каліноўцаў, у тым ліку пра сына Мілінкевіча.

«Вэктар» папрасіў прабачэння за тое, што ён рабіў, а таксама выказаў упэўненасць, што не пасыпей нікому нарабіць вялікай шкоды.

Допіс Уладзіслава ў жывым журнале пакідае шмат пытанняў. Гэтак, дагэтуль не зразумела, што эксп-«Вэктар» мае на ўвазе пад «падвойнай, а то й патройнай гульнёй» — нават інтэрвю польскаму выданню не дае на гэта канчатковага адказу.

Вэрсіі

Сам Уладзіслаў Міхайлаў тлумачыць свой крок тым, што ён «хоча праста забыцца на тое, што было да гэтага», то бок, скінуць зь сябе цяжар таямніцы і пачаць жыць новым жыцьцём. Рэакцыя на акцыю Ўладзіслава кантрасная — ад «малайчына» да «падла прадажная».

Вялікая частка тых, хто пакінуў свае камітарты ў інтэрнэт-дзёньніку Міхайлаў, вераць хлоцу і падтрымліваюць яго. Ёсьць і іншыя меркаваныні. Найбольш злуючыя тая, хто змушаны быў прасіць палітычнага прытулку за мя-

«TYGODNIK POWSZECHNY»

жой. Многія не давяраюць Уладзіславу, лічаць, што ён кожа ня ўсю праўду. Гэтак, Пётра Немчык, адзін з заснавальнікаў Службы аховы дзяржавы, што ўзынікла замест Службы бяспекі ПНР, аналяга беларускага КДБ, у інтэрвю «Tygodnik powszechny» выказвае некалькі магчымых вэрсіяў, у тым ліку выкарыстаныне скандалу для адпягнення ўвагі ад іншага агента, які, магчыма, знаходзіцца на мяжы выкрыцця, ці жадаючы КДБ мець падвойнага агента пасыля таго, як хлоца, магчыма, завэрбуюць заходнія спэцслужбы. Магчымыя і іншыя варыянты — ня выключана, што Міхайлаў адчуў, што знаход-

зіцца на мяжы правалу, і таму вырашыў апярэдзіць падзеі ды «самавыкryцца», захаваўшы, такім чынам, хоць частку даверу да сябе.

Цікава сачыць за камэнтарамі тых, хто ведаў Уладзіслава яшчэ па ягонай дзейнасці ў гомельскіх незалежных структурах. Як выясняеца, там даўно мелі падазрэнні, што хлопец гуляе нячыста, і ў жывым журнале абмежавалі яго доступ да важнай інфармацыі.

Хтосьці праста лічыць, што хлопец любіць быць у цэнтры ўвагі, «піярыць» сябе і ўсё прыдумаў. Іншыя мяркуюць, што ён жадае такім чынам аблегчыць атрыманьці палітычны прытулак за мя-

жой. Хапае і тых, каму ўвогуле ўсё роўна — шчыры Міхайлавіці не. Сам факт супрацоўніцтва са спэцслужбамі яны лічаць недараўальнім.

Бяз панікі

Гісторыя Ўладзіслава Міхайлава касцяная на тым, што дае нам эксклюзывную інфармацыю, але тым, што нагадвае пра відавочнае. Ну сапраўды, што новага мы даведаліся? Ды нічога, па вялікім рахунку. Тоё, што спэцслужбы вядуць вэрбоўку інфарматараў ці зьбираюць інфармацыю на студэнтаў «каліноўцаў», даўно ператварылася ў скрэт Полішынэля.

Праўдзівая ці не, гісторыя «Вэктара» надта павучальная. Па-першае, яна кажа пра тое, наколькі важна адчуваць падтрымку ў такіх выпадках. Асабліва, калі ты малады і недасведчаны. З распovedu Mіхайлава выходзіць, што ў пэўны момант і бацькі і паплечнікі пак-

інулі яго сам-насам зь ягонай праблемай.

Па-другое, яшчэ раз робіцца зразумела, што найлепш аніяк не ісьці на контакт са спэцслужбамі, калі, натуральна, вы самі не жадаецце, каб вас завэрбавалі. І тым больш, калі вы лічыце іх дзеянні незаконнымі ці несправядлівымі, зь імі нельга «гуляцца», як тое вынікае са словаў Mіхайлава.

Выглядае, што незалежнае грамадства яшчэ ня выпрацавала дакладнага мэханізму, як дапамагаць тым, на каго «ціснуць». А вось цкаваць тых, каму мы не пасыпелі дапамагчы, і хто зламаўся, быў запужчаны, падмануты і проста заблытаўся — гэта калі ласка!

Яшчэ гісторыя Міхайлава паказвае, якая ненармальная сітуацыя склалася ў краіне. Выходзіць, што спэцслужбы трацяць энэргію і грошы падатканіцельшчыку на тое, каб вэрбаваць сту-

дэнтаў, сачыць за легальнымі палітычнымі партыямі, зьбіраць звесткі, якія насамрэч мусілі б цікавіць хіба што бульварныя выданні. Пры гэтым карыстаюцца мэтадамі, якія гуманнымі не назавеш. Узгадваеца гісторыя з сама-забойствам Андрэя Зайцава ў 2001 г., таксама, між іншым, гомельскага апазыцыйнага актыўіста. У перадсмяротнай цыдульцы ён сцівярджаў, што прычына яго съмерці — уціск з боку агента КДБ.

Найгоршое, што можа зараз адбыцца — узмацненне параноі ды атмасфэры ўзаемных падазрэнняў. Найлепшы сродак ад гэтага — думаць галавой ды не ўпадаць у паніку, хоць нам і давялося жыць у такі воўчы час.

Алесь Кудрыцкі

**Поўны тэкст гутаркі з Уладзіславам
Міхайлавым можна
прачытаць на сайце газеты
www.nn.by**

Герой, здраднік, ахвяра

Прызнаныне Ўладзіслава Міхайлава адразу стала адной з найбольш папулярных тэмаў беларускага «Жывога журнalu» ў Інтэрнэце. Пост пад назвай «Важна», выстаўлены Mіхайлавым у нядзелю ў 20:55, за панядзелак сабраў 336 камэнтароў. Гэта болей, чым нядайні гіт «ЖЖ» — «Зянон-хоп».

«Гэта — УЧЫНАК», — піша ў першым комэнце жж-карыстальнік agafon_bel. «Паважаю. Рэспект», — падтрымлівае Ўлада policyja. AntIkiller хваліць хлопца і выказвае яму павагу за тое, што знайшоў съмлесаць ва ўсім прызнацца.

У сваю чаргу Алесь Казакоў (Alyaksandr), пра якога «НН» пісала ў мінулым нумары, абяцае пры сустрэчы абавязкова разбіць твар Mіхайлаву: «Праз такіх, як ты, я зараз знаходжуся тут і нават на хвіліну не могу пaeхacь у Беларусь». Словы Алесія знайшлі станоўчы водгук у іншых карыстальнікаў «Жывога журнalu».

Revanshist выказаўся наступным чынам: «Напішы лепш успаміні і выдай кнігу. Толькі добрую, бяз плюгасацьці і сопляў пра дэмакратыю і змагароў. Я пачытаю з асалодай. Лепшае, што ты зможаш зрабіць для сябе і навакольных, — гэта дэталёва распісаць, што і як было. Для нас важныя тэхналёгіі работы ГБ, а не пакаянныя заблукальных авечак». Яго падтрымлівае aquamber: «Кніга стане найлепшым абаронцам ад будучых

«прэтэнзіяў» органаў».

Увагу блогераў таксама прыцягнула фраза пра тое, што Ўлад Mіхайлаў вёў нават не падвойную, але «платройную гульню», яны падрабуюць падрабязнасцьцю гэтай справы. Kiryla піша: «сказаўшы «А» трэба казаць і «Б» — у чым заключалася тваё супрацоўніцтва, і як яно магло зашкодзіць тваім сябрам?»

Vojig выказаў сваё меркаваныне наступным чынам: «Чалавек працягвае граць па тых жа правілах, што і граў раней — зарабляе сабе балы. Піяр, які можа разъвярнуцца ў выніку такой заявы, і падтрымкі такога «учынку» надасць упэўненасці іншым служкам у сваёй праваце і беспакаранацьці».

«Чувак! Ну пагадзіся, не дарма я табе па рожы ў Беластоку з'езьдзіла. І дарма ты мне крычаў: «Дзевачка! Ты хто такая?» — піша varjatka_aa.

Dobry_dzen напісаў: «Злом не пераможаш зло. Любое пакаянне — гэта моцны крок. Ад памылак ніхто не застрахаваны». Блогер nikolaev: «Я дакладна ня стану яго абражаць. Ён знайшоў у сабе моц, а я паважаю мужнасць... Зразумела, я праз гэта ня стаў давяраць яму больш, але ж ён — чалавек, і калі ён працягне мне руку, я пачіну яе, бо я таксама чалавек, а не «носьбіт ідэалёгія». Пачіну не як таварышу, а як звычайному чалавеку, што зрабіў мне крок насустрач і працягнёт далонь...» Aliaks: «Асабіста я такім, як ты, усё ж даваў бы амністыю за ўласнае признаныне. Але толькі пасля перамогі».

Зъміцер Панкавец

Хто яшчэ быў сэксотам

Славамір Адамовіч, Антанас Валёніс, Станіслаў Вельгус і іншыя вядомыя людзі аб сваёй супрацы з спэцслужбамі.

Признаныні «каліноўца» Ўладзіслава Mіхайлава прымусілі задумца тых, хто дагэтуль асабіста паведамляў шырокай грамадзкасцю аб сваім супрацоўніцтве са спэцслужбамі.

Найсынякайшы прыклад — арцыбіскуп Варشاўскі Станіслаў Вельгус. 7 студзеня ён падаў у адстаўку пасля таго, як архівісты выявілі факты ягонага

супрацоўніцтва з камуністычнай бясыпекай. Пасля гэтага Канфэрэнцыя польскіх біскупаў стварыла камісію, якая будзе вывучаць біографіі ўсіх 45 біскупаў для выяўлення сувязяў з спэцслужбамі ў мінулым.

Камуністычныя польскія ўлады усяляк

...ЦІ ЁСЬЦЬ У Беларусі палітвязьні

Працяг са старонкі 5.

рам Казуліным пасла Нямеччыны ў Беларусі Марціна Гекера. Канаплёў пагадзіўся.

Ізноў дыялёт

Ван дэр Ліндэн казаў, што задаволены візитам, падчас якога ён меў сустрэчы з прадстаўнікамі ўладаў, апазыцыі, са студэнтамі. Галяндзец адзначыў, што ўбачыў на прыкладзе моладзі жаданье інтэграцыі Беларусі з Эўропай.

Эўракамісар прызнаў, што прычынай яго візиту ў Менск зьяўляецца пагаршэньне беларуска-расейскіх адносін. «Мы ўбачылі, што Беларусь як ніколі гатовая да дыялёту з Эўропай. Калі ў эўрапейскіх структурах даведаліся пра мой візит у Менск, то ў мой бок было шмат

рэзкіх словаў і крытыкі, але я не шкадую, што прыехаў. Я заклікаю беларускія ўлады да дыялёту», — сказаў ван дэр Ліндэн.

Эўропа, казаў ван дэр Ліндэн, чакае пазытыўных кроакаў у пытаньні правоў чалавека, а найперш вызваленія ўсіх беларускіх палітвязняў. Пры гэтым ён адзначыў, што ня ведае ўвогуле, ці ёсьць яны ў Беларусі: «Гэтае пытаньне павінна вырашыць сізьцяльная група».

Ван дэр Ліндэн ня даў адназначнага адказу на пытаньне, ці абмяркоўваў ён з прадстаўнікамі ўлады пытаньні зынківых палітыкаў і ўпісу незалежнай прэсы. «Я разумею, што нельга зъяніць грамадзтва за адну ноч, немагчыма за раз далучыць Беларусь да заходніх каштоўнасцяў. Важна, наколькі хутка пойдуть працэсы зъменаў у беларускім грамадзтве... Я захапляюся мужнасцю беларускіх

Палітычныя вязні як палітыка прэзыдэнта

21 студзеня ў праграме «Панорама недели» паказвалі запіс інтэрв'ю старшыні ПАРЭ. «Было б вельмі карысна, каб ваш урад прыняў экспертаў з краін ЭЗ, каб тэя падрыхтавалі даклад па палітыцы прэзыдэнта, бо існуюць розныя пункты гледжаньня. Давайце папросім міжнародных экспертаў зрабіць такі даклад, і пасля паглядзім, згаджацца звітніцтва», — гэтак пераклалі яго слова на БТ. А ў арыгінале ван дэр Ліндэн гаварыў не пра «палітыку прэзыдэнта», а пра «вязні», што лічацца палітычнымі — «prisoners considered as political prisoners».

Хартыя-97

Хто яшчэ быў сэксотам

Працяг са старонкі 7.

спрабавалі пранікнуць у касцельныя структуры, бо разглядалі іх як найбольшыя агенцы супраціву таталітарнай систэме. Вясной 2006 г. польскія СМІ апубліковалі шэраг матэрыялаў аб супрацоўніцтве са спэцслужбамі некалькіх соценъ сьвятароў. Толькі 100 чалавек у Польшчы прызналіся ў супрацьцы, хоць у сыпіс магчымых агентаў трапілі 23 тыс. чалавек.

Пасыля скандалу з Вельгусам загучалі абвінавачваныні ў бок **мітрапаліта Кірылы**, лідэра праваслаўнай царквы Баўгарыі. Але Кірыла ўсё абеверг, сказаўшы, што запатрабуе ад МУС даведку пра тое, што ніколі ня быў сэксотам.

У лютым 2005 г. тагачасны міністар замежных спраў

Літвы **Антанас Валёніс** наўкіраваў у Сойм тлумачальную запіску, у якой прызнаўся, што быў у рэзэрве КГБ СССР. У 1982 г. Валёніс атрымаў званьне капітана КГБ. Валёніс ная страціў пасаду ва ўрадзе. Літоўскія законы патрабуюць добраахвотнага прызнаньня ў супрацоўніцтве са спэцслужбамі СССР: тады захоўваецца канфідэнцыйнасць. Калі ж прызнаньня няма, імя агента раскрываецца. У супрацьцы з КГБ вінавацілі і **Казімера Прунскене**, былую міністарку сельскай гаспадаркі, але яна аспрэчыла абвінавачваныні.

У Румыніі пасыля ўступлення ў Эўразывяз шмат гавораць пра люстрацыю. Летасць прэзыдэнт Траян Басеску прапанаваў адкрыць асабістыя справы сьвятароў і высьветліць іх сувязі са спэцслужбамі. Супраць быў галава румынскай праваслаўнай царквы патрыярх Феактыст, а вось

каталіцкая царква падтрымала ідэю. Тады праваслаўныя **архіяпіскап Тэадозій** прызнаўся ў супрацьцы з спэцслужбамі. У сувязях з «сэкурытатэ» прызнаўся і **Мона Муша**, дэпутат парламэнту і былы міністар культуры Румыніі.

2 студзеня 2001 г. у Інтэрнэце з'явіўся сыпіс са 100 тысячай агентаў «Штазі», дзе былі і мянушки, і штомесячныя ганаары. Напярэдадні першых свободных выбараў ў ГДР у 1991 г. стала вядома, што лідэры ўплывовых партыяў — **Вольфганг Шнур** (кансэрватыўны «Дэмакратычны пералом»), **Ібрагім Манфрэд Бёмэ** (сацыял-дэмакратычны блёк) і **Лётар до Мэзьеर** (Хрысціянска-дэмократычны саюз), — выйшлі з агентаў «Штазі».

У Беларусі ў 1991 г. пра сваё вымушаную супрацу з КГБ паведамілі паэты **Славамір Адамовіч** і **Алесь Емяльян**.

журналістаў і праваабаронцаў, але праблемы са свабодай СМІ ёсьць ня толькі ў Беларусі, але і ў Рэспубліцы Азербайджане... Рабіце сваю справу так, як вы робіце цяпер, і далей, і гэта будзе ваш найбольшы ўнёсак у развіццё демакратыі ў Беларусі», — заклікаў беларускіх журналістаў ван дэр Ліндэн.

Хто ад гэтага выйграе

«Я не належу да тых палітыкаў, якія кажуць, што ня будуць весы ў дыялёг, пакуль ня будуць агулам выкананыя ўсе патрабаваныні, я прыхільнік пакрокавай стратэгіі развіцця адносін», — казаў эўрачыноўнік. Разам з тым ван дэр Ліндэн ня даў зразумець журналістам, якія канкрэтныя плюсы будзе мець Беларусь ад уступлення ў ПАРЭ. Не было агучана болей ніводнага патрабаваныння ПАРЭ, апроч вызваленія палітвязняў. Складаецца ўражаныне, што альбо ван дэр Ліндэн не да канца разумее беларускую ситуацыю, альбо мы бачым толькі варшынню айсбэрга.

Зрэшты, пэўныя сэнсы у візіце старшыні ПАРЭ бачыцца, калі ўлічыць, што далучэнне да Рады Эўропы эканамічна не дадае ўраду Лукашэнкі нічога, а палітычна — азначае новыя абавязкі і дадатковыя контакты з Эўропай. «І хто ад гэтага выйграе?», як пыталіся ў галінда журнalistы БТ.

Зыміцер Панкавец

наў. Народны пісьменнік Беларусі **Васіль Быкаў** з мудрай іроніяй напісаў у кнізе мэмуараў «Доўгая дарога дадому»: «Пісьменніцкая грамадзкасць падвергла Емяльянава астракізму, хоць было невядома, за што: за тое, што вэрбавалі, ці за тое, што ён прызнаўся».

У 2001 г. скончыў жыццё самагубствам зубровец з Гомеля **Андрэй Зайцаў**. У перадсмэротнай запісцы ён паведаміў, што яго шантажавалі і спрабавалі завэрбаваць супрацоўнікі КДБ.

У многіх краінах Усходняй Эўропы прынятыя законы аб люстрацыі. Яны размяжкоўваюць тых, хто выконваў для спэцслужбаў разьведвальныя і інш. функцыі ў рамках закону, і тых, хто наносіў шкоду суграмадзянам, удзельнічаючы ў пераследзе людзей за грамадзянскія перакананыні.

Зыміцер Панкавец

Зацягнуты антракт

Ніколі ня ведаеш, які акт драмы стане апошнім. Піша Віталь Тарас.

Сапсаваны баромэтар

Кажуць, што зламаны гадзіньнік два разы на суткі паказвае правільны час. А што можна сказаць пра сапсаваны баромэтар?

Анамальна цёплы для зімы пэрыяд, калі падумаць, павінен быў скончыцца нейкім прыродным катаклізмам. Ніякі саспэнс ня йдзе ў парадунанье з драматургій прыроды. Як геніяльны рэжысэр, яна трымала паўзу столькі, колькі ёй было трэба, маючи неабмежаваны запас часу й рэсурсаў, каб потым абрынуць на Эўропу — не, не мароз са снегам, але ўраган. Вось дзе крэатыў!

Мы прывыклі, што ўраганы з мужчынскім імёнамі накідаўца час ад часу на Мэксыку, Карыбы ці заляваюць паводкай паўднёвую амэрыканскую Штаты. Гэтым разам ураган «Кірыла» зьдзімаў дамы, вырываў дрэвы з каранямі, нявечыў і забіваў людзей па другі бок Атлянтыкі.

На шляху ў Беларусь «Кірыла» крыху саслабеў, хаця й тут пасыпэў наламіць дроваў. Кажуць, напірэдадні віхуры пісаваліся баромэтры, бо на гэткі нізкі цік іх шкала не разьлічаная. Што ўжо казаць пра мэтазалежных людзей, якія маюць проблемы з крывянным цікам?

Даўно заўважана, што прыродныя катаклізмы часта суправаджаюцца катаклізмамі сацыяльна-палітычнымі. Дастанкова ўспомніць азэрбайджано-армянскі канфлікт у 1987 г., які не спыніў нават магутны землятрус у Сыпітаку. Навукоўцы — геолагі, геа- і гелеафізыкі, кліматолагі, соцыягісторыкі, — а таксама людзі, зусім далёкі ад навукі, прысьвяцілі гэтыя тэме безыліч кніг і артыкулаў. Але ніхто так і ня высветліў дакладна, дзе тут прычына, а дзе — наступствы. Ды ня ў тым реч.

Такое ўражаныне, што на тэрыторыі Беларусі ўтварылася своеасаблівая геамагнітная (або соцыякультурная, калі хочаце) аномалія, дзе законы прыроды й драматургіі ня

дзейнічаюць. Дакладней, яны дзейнічаюць, але маюць настолькі скажоны ѹняйуны характар, што зразумець сутнасць гэтае драмы, асабліва калі знаходзіцца ўнутры яе, немагчыма. Мабыць, прырода паставіла своеасаблівы эксперымент. Калі ў Атлянтычным акіяне магчымы «ідэальны штурм», адлюстраваны ў аднайменным галіўдзкім фільме, дык у Беларусі ўсталяваўся, так бы мовіць, ідэальный штыль. Цішыня й спакой, якія дасюль ня могуць парушыць някія ўраганы і міждзяржаўныя канфлікты.

Выбух у інфармацыйной пустэчы

Колькі разоў журналісты ў сваім асяродку скардзіліся на тое, што кіраўніку Беларусі заўсёды незвычайна шанцуе. У тым сэнсе, што не пасьпее ўзынікнуць чарговы сур'ёзны канфлікт паміж Менскам і Москвой, ці паміж Менскам і астатнім съветам, ці ўнутры самой краіны, як авалязкова здарыцца нешта такое, што адцягне ўвагу ад падзеяў у Беларусі. То чачэнская вайна, то тэракт 11 верасеня, то Беслан, то цунамі, то япчэ нешта...

І вось настаў год 2007-мы. У Расіі на тле навагодніх сьвятаў — супэльная інфармацыйная пустэча. У съвєце, калі не лічыць павешанную Садама Хусэйна, абмяркоўваць у СМІ таксама асабліва няма чаго. Два дні Эўропу трасе, пакуль яна чакае, ці адновяцца пастваўкі нафты праз трубаправод «Дружба». Два тыдні мэдыі Беларусі, Рәсей ды ўсёя Эўразіі абмяркоўваюць канфлікт паміж Менскам і Москвой. Мільёны слухачоў, гледачоў і чытачоў сочачы за беларуска-расейскімі перамовамі. Многія, нават за межамі Беларусі, за гэты час, напэўна, вывучылі на памяць прозывішчы Сідорскага, Кабякова, Сямашкі й намесніка міністра энергетыкі Таўпянца. Тэму канфлікту быў прысьвячаны гадзіны як на дзяржаўных тэлеканалах, гэтак і на замежных радыёхвалях.

І што, усеагульная ўвага (хоць і вельмі спэцыфічная, трэба признаць) да Беларусі штосьці рэальна зъмяніла ўнутры самой краіны, у стаўленні яе грамадзянаў да навакольных падзеяў? Так, пэўныя неспакой быў. Некаторыя пэнсіянэры хваляваліся — асабліва калі даведаліся, што пэнсіі ім гэтым разам у студзені-лотым урад не прайндэксуе. Чэрті на запраўках дзенідзе ўзынілі. Частка прадпрымальнікаў-гандляроў устрывожылася чуткамі наконт магчымага зъяўлення паўнавартаснай мяжы з Расіяй. Прынамсі, тэлевізар, тую ж «Панараму» ўвечары, мабыць, усе глядзелі з напруженнем.

Але глядзелі прыкладна так, як глядзяць футбольны матч. Хочацца, вядома, каб твая каманда выйграла. Яшчэ як хочацца! Але вынік матчу ад цябе абсалютна не залежыць, колькі б ты ні махаў рукамі й ні крычаў. Ды калі б вынік залежаў, насамрэч, ад гульцоў, а не ад арбітра. Альбо ад таго, ці дамовілася паміж сабой перад матчамі кіраўнікі камандаў.

Пагоня за леташнім сънегам

Зразумела, цяжка чакаць ад звычайных грамадзянаў, што з-за аднае толькі пээрсыктывы ўздаражэння камунальных плацяжоў ці інфляцыі яны раптам усьвядомяць свае грамадзянскія праваў й дружна выйдуть на іх абарону да Дома ўраду. Створаная систэма, пры якой «вярхі», нават калі яны нічога ня могуць, ніякім чынам не залежаць ад «нізоў», нават калі тыя чагосці ня хочуць. Свайго роду Марксава тэорыя рэвалюцыі наадварот. Якая, тым ня менш, пацвярджаеца практикай. Як напісаў адзін з беларускіх аглядальниковікі, няма чаго перажываць праз цэны на газ ці нафту, калі ад паспалітага грамадзтва нічога не залежыць — як, напрыклад, наяўнасць сънегу або ягоная адсутнасць.

Тым ня менш, існуе таксама перадавая

Зацягнуты антракт

Працяг са старонкі 9.

частка грамадзства, якая завецца апазыцый. Фактычна, на пачатку 2007 г. збылася яе даўняя мара — Москва хоць і не адмовілася канчаткова ад падтрымкі Лукашэнкі, але ўступіла зь ім у канфлікт і скарыціла дагаты РБ. На чым нібыта заснаваная «беларуская мадэль» эканомікі. Міт пра эканамічны цуд, а таксама пра саюзную дзяржаву Беларусі й Рәсей быццам бы сканаў разам з інтэграцыйнай рыторыкай. Што ж мы начуў ў гэтых студзенскіх дні з вуснаў апазыцыйных лідэраў? Акрамя словаў пра тое, што апазыцыя даўно аб гэтым папярэджвала і што Москва мае рацыю, пераходзячы на рынкавыя адносіны з сваім хаўрусынікам, практична нічога.

Можна зразумець палітычных аглядальникаў ці публіцыстаў, калі яны радуюцца, што іхны праект спрадўздзіўся. Але ад палітыкаў звычайна чакаюць чагосьці большага. Калі не канкрэтных дзеянняў, дык хадзяць параграмы дзеянняў у канкрэтных абставінах.

Замест гэтага грамадзству апошнім часам былі прад'яўленыя: уздел з мясцовых выбараў з загадзя прадвызначанымі вынікамі, ідэя ратацый лідэраў дэмакратычных сілаў і перспектыва правядзення кандэрсу гэтых сілаў. Выразнага адказу на пытанні, ці зьбіраюцца дэмакратычныя сілы праводзіць зяйўленыя раней масавыя акцыі сёлетніяй вясной, дагэтуль не прагучала. Магчыма, тут справа ў кансыптрацыі. Магчыма, апазыцыя лічыць іх у ціверашній сітуацыі ўвогуле непатрэбнымі. Усё магчыма. Толькі чамусыці здаецца, што ў апазыцыі німа зараз ня толькі адзінства ў поглядах на палітычную сітуацыю й шляхі выхаду зь яе (чаго не было ў раней), але што яна агаломшаная хадой апошніх падзеяў. Тых самых падзеяў, якія яна шмат гадоў запар «прадбачыла».

За «нашу» і «вшу» свабоду

Зразумела, апазыцыя, будучы перадовой часткай грамадзства, ад гэтага грамадзства не адварваная.

Апатыя, нежаданьне пераменаў, нерухомасць і закасцяцнеласць палітычных поглядаў — дакладней, стэрэатыпай, перадаюцца ад масаў частцы апазыцыі. І справа ня ў тым, што яна ня хоча пераменаў, а ў тым, што за шмат гадоў дыктатуры дэмакратычныя партыі іх лідеры міжволі прызываюцца да «статус кво». Так, патрэбная штодзённая карпатлівая праца, хаджэнне «ад дзівярэй да дзівярэй», уздел у выбарчых кампаніях, партыйная й арганізацыйная работа і шмат чаго яшчэ, пра што гавораць прафесійная апазыцыянэры. (Але чамусыці й гэта ніяк не атрымліваецца).

Але ня варта забывацца, што рэвалюцыя альбо маральны супраціў ня ёсьць прафесіяй. Крый Божа, каб Беларусь прычакала новых «професійных рэвалюцыянераў», ці, дакладней, прафесійных терарыстаў і налётчыкаў, якімі былі некалі балышавікі. Рэвалюцыя — гэта найперш стан душы. Мала абвесыці лёзунг свабоды, трэба быць свабоднымі людзьмі знутры. Такія людзі ёсьць у любым грамадзстве, нават таталітарным. І толькі іх дзеянні могуць быць катализаторам зъменаў. Гэта засьведчылі мінulагоднія падзеі на Плюшчы.

Але маральны ўрокі хутка забываюцца. Апазыцыя каторы раз апынулася ў ролі другогоднікаў. Цяпер ёй даводзіцца чытаць на задній парце ананімную паэму «Зянон-хоп».

Прышчапіць свабоду звонку ці прывучыць да яе німожна. Самы трагічны ўрок, які дэмантструе гэту аксіёму — Ірак. Больш блізкі да нас, хоць і менш трагічны прыклад — Беларусь у сярэдзіне 90-х г. мінulага стагодзідзя.

Да нашай свабоды, як і да свабоды іншых народаў, німа справы вялікім дзяржавам. Асабліва Расіі, якую частка апазыцыі доўга разглядала ў якасці прыкладу дэмакратыі. Нядаўна Расія як вялікая дзяржава заблякавала разам з Кітаем разгляд сітуацыі з правамі чалавека ў М'янме (колішній Бірме) на Радзе бяспекі ААН. Аргумент — становішча ў М'янме не парушае гэапалітычнай стабільнасці ў Паўднёва-Усходняй Азіі.

Перад гэтым расейская дэлегацыя ў Радзе бяспекі з абурэннем адмовілася аблікоўваць працягнуць з правамі чалавека ў Беларусі. І хадзяць пазней прадэманстравала сваю ролю ў стабільнасці на ўсходзе кантыненце, калі спыніла транзит расейскай нафты. Эўразия засяродзіў увагу на адказнасці Масквы за энергетычную бяспеку, а зусім не на «апошнім дыктатарскім рэжыме» і яго вязнях.

А цяпер, калі Захад — дакладней, частка ўсходзячых палітыкаў, напaloханых беларуска-расейскай энергетычнай вайной, рагшыўся праверыць, ці ня можна аб чымсьці дамовіца зь лідерам Беларусі, беларуская апазыцыя абвінавачвае Эўропу ў адсутнасці цвёрда вызначанай пазыцыі што да Лукашэнкавага рэжыму.

А ў дэмакратычных сілаў Беларусі сёньня ёсьць такая пазыцыя? У самых розных пытаннях?

Калі нават кіраўнік дзяржавы паніпаму ўжо загаварыў пра беларускую мову (маўляў, той не беларус, хто яе ня ведае) апазыцыя ўпартага працягвае звязграцца да свайго народу паслясці. Спасылаючыся на тое, што йнакш яе не зразумеюць. А можа, варта пасправацца, пачаўшы зь сябе, пакуль яшчэ ня позна? Ніяўко трэба чакаць яшчэ больш спрыяльных умоваў? І што лічыць дастатковая спрыяльны для апазыцыі — паўнамаштабную вайну з Расіяй, палацавы пераварот, съмерць дыктатара ад выпадковай хваробы?

Можна наракаць на гістарычныя абставіны, на спэцслужбы, на народ, які не ўсвядоміў сябе нацыяй, на рабскую псыхалёгію, на надвор'е. Ізноў Лукашэнку шанцуе — цёплая зіма, пікі, бач, ня зьмерз пакуль. Ды суспектныя цэны на нафту й газ, відаць, у бліжэйшы час будуць падаць. Праўда, добра гэта ці дрэнна, і якім чынам гэта адаб'еца на беларускай эканоміцы — пікто толкам ня ведае.

Прырода, як і гісторыя, маюць круты нораў. І наўрад ці ў рэпэртуары гэтых «рэжыміў» пераважаюць мюзыклы з «хэпі эндам». Хутчэй за ўсё, у п'есе, узделынікамі якой мы ўсе, паводле Шэкспіра, зьяўляемся, фінал яшчэ не напісаны. Мы нават ня ведаєм, які будзе наступны акт драмы. Але відавочна, што антракт паміж дзеяннямі зацягнуўся.

Пралятаючы над электаратам

Кіраўніцтва Аб'яднаных дэмакратычных сілаў у цяперашнім складзе страціла давер дэмакратычнага грамадзтва. Піша Леанід Гаравы.

Выбарчая кампанія ў мясцовыя саветы атрымалася самай ціхай за ўесь час панаваньня цяперашняга рэжыму. Калі не лічыць затрыманьняў, зьбіцца, арыштаў моладзевых актывістаў, а таксама кандыдатаў іх давераных асоб, то хада кампаніі на сто адсоткаў нагадвала «выбары» савецкіх часоў. Ну толькі на 0,04% выбарчых участкаў былі альтэрнатыўныя выбары — чаго не было за савецкім часам.

Але ці значыць гэта, што рэжым адкруціў хаду часу на 20 гадоў назад? Ці значыць гэта, што рэжым зноў трапіў у туго ж раку, у якую нельга двойчы ступіць? Не, і яшчэ раз не!

Рэжым запаволіў хаду гісторыі на Беларусі. Улады рэпрэсіямі прымусілі прыхільнікаў дэмакратыі не рызыковаць дзеля мэтаў, якія ня вартыя зваленення з працы, арыштаў, зняволенняў. Ня вартыя рызыковаць, бо ў апазыцыі няма адэкватнай систэмы абароны рэпрэсаваных, няма неабходнай систэмы міжнароднай салідарнасці.

Але асобная гаворка датычыць стратэгіі або тактыкі апазыцыі ў мясцовай выбарчай кампаніі. Нашы партыйныя лідэры пасыля прэзыдэнцкай кампаніі доўга, амаль паўгоду, высьвятлялі адносіны наконт лідэрства ў АДС. Дэмакратычнаму грамадзтву навязвалася меркаванье, што вядомасць, рэйтынг Мілінкевіча сярод выбарцаў — нішто, а партыйная дзейнасць — усё. У гэтым крыжовым паходзе супраць меркаванья электарату на радасць кіраўнічаму рэжиму партыйныя функцыянэры дасягнулі свайго посыпеху. Але разам з вадой выкінулі і дзіця — адзінства прыхільнікаў дэмакратыі. Праўда, усё гэта рабілася пад правільныя словаў аб адзінным пасланні да выбарцаў, аб неабходнасці інфармацыйнай кампаніі дзеля праўдзівага інфармаваньня электарату. Але спаквала дамінуючай тэзай для

партлідэраў стала ідэя аб правядзеніі Кантрэсу дэмакратычных сілаў. На выспрацоўку альгарыту абрэньня дэлегатаў КДС, высьвятленыя пытаньня, дзеля чаго Кантрэс, — а кансэнсусу аб гэтым няма да сёньня, — былі змарнаваныя амаль усе перадвыбарчыя месяцы. Гэта стала яшчэ адным доказам, што нармальных, клясычных партый у нас няма. І гэта ня столькі віна лідэраў, колькі прэсінг рэжыму, адсутніць праўных умоваў шматпартыйнасці. Але ў гэтай сітуацыі кіраўнікам партый з гэтых рэалій і трэба выходзіць.

Як рэфэрэндум 2004 г., як прэзыдэнцкая кампанія 2006 г., так і пачатак мясцовай выбарчай кампаніі 2007 г. засып'е партыйных правадыроў на маршы. На маршы, дзе вялося высьвятленне ўнутрыпартыйных пытаньняў, дзе вялася барацьба супраць адзінага лідэра, дзе амбіцыі былі значна мацней амуніцыі. Далёка за межамі гэтага маршу знаходзіцца беларускі электарат. Са сваімі проблемамі, пытаньнямі, інтарэсамі. Пасыль месяцаў мазгавых штурмаў, наладжаных апазыцыйнай палітэлітай, атрымалася дзіўная реч — за галасы выбарцаў рашылі не змагацца. Нашы функцыянэры прыйшли да высновы, што трэба падчас мясцовай кампаніі абраць дэлегатаў на Кантрэс і данесць да электарату праўду аб злачынным рэжыме. Пытанье аб правядзеніі агульнанацыянальнай акцыі — Маршу Свабоды — нават не гучала на амаль штотыднёвых пасядзелках штабу АДС.

Вось толькі пасыля збору 300 подпісаў для дэлегата імпэту на агульнадзяржаўную інфармацыйную кампанію не хапіла. Канечнэ, асобныя месцы супраціву ў краіне засталіся, але ў гэтых месцах супраціву адзінства дзяяньняў не было. Выйшоў такі беларускі лебедзь, рак і шчупак.

Мне падаецца, што самай вялікай памылкай апазыцыі ў гэтай кампаніі стала завялікая ўвага да ідэяў, амбіцыяў лідэраў і зусім малая доля ўвагі да простага выбаршчыка — да ягоных праблемаў, інтарэсаў. Але ж менавіта за кошт увагі да праблемаў выбарцаў быў адносны посыпех дэмакрату на мясцовых выбарах 2003 г. Можна сказаць, што звышпільная ўвага да ўнутрыпартыйных,

унутрыпартыйных праблем не дадала дэмакратам галасоў, росту падтрымкі грамадзкой думкі ў гэтай кампаніі. Праз агульнаапазыцыйныя ідэі «Свабоды. Прауды.

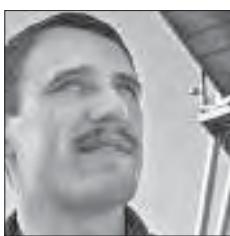
Справядлівасці» цяжка было знайсці шлях да сэрца выбаршчыка. Нашы «лідэры» чарговага разу дапусцілі памылкі ў храстаматыйных пытаньнях палітычнай барацьбы.

Ці ёсьць патрэба ў такіх лідэрах? Гэта рытарычнае пытаньне. Але, думаецца, што мы страцілі шанец на павелічэнне ўплыву ў грамадзтве. Кіраўніцтва АДС у цяперашнім складзе з сакавіка 2006 г. страціла давер дэмакратычнага грамадзтва. І нам цяпер не выпадае часу займацца ўнутрыпартыйнымі разборкамі амбіций, адкладаючы камунікацыі з электаратам да чарговай палатачнай кампаніі 2008 г.

Сёньня, пры ўсёй спрыяльнасці вонкавых фактараў для дэмакратычных колаў у сувязі з пераходам на рынковыя адносіны з Расеяй, неабходна дзейнічаць сярод электарату пастаянна. Мы ня можам дазволіць яшчэ адзін пралёт па-над электаратам у 2008 г. 14 студзеня мусіць стаць стартам новых форм працы ў грамадзтве. І нельга аблікоўвацца толькі ўлёткамі аў выніках мясцовай кампаніі.

Дэмакратычныя колы ня мусіць быць па-за гульнёй пры форс-мажорных абставінах у краіне. Грамадзянам Беларусі варта стварыць Камітэт абароны Бацькаўшчыны (КАБ). Менавіта сумленныя грамадзянне без уліку партыйных прыхільніццяў павінны аб'яднанца дзеля перамогі над дыктатурай. Гэта павінен быць Камітэт нацыянальнага адзінства, нацыянальнага даверу, нацыянальнага дзеяньня. Але такія Камітэты павінны пайстаць у дамах, вуліцах, гарадах, рэгіёнах, краіне. А гэта патрабуе штодзённай працы — будзённай, шэрай. І адлік часу пайшоў.

Гарадок

**ПАВАЛ
СЕВЯРЫНЕЦ**

Шоў беларушчыны

Днямі мне прыйшоў ліст з Полацкага райвыканкаму. Яшчэ пару месяцаў таму маласіценская суполка ТБМ прапанавала ўсталяваць на замчышчы Сітна замест савецкага надмагільля беларускую мэмарыяльную пліту й уклочыць былы фарпост на мяжы з Расеяй у адзін з турыстычных маршрутаў Полаччыны.

«Ваша прапанова наконт усталявання новага памятнага знаку «Крэпасць Сітна» заслугоўвае ўвагі й падтрымкі мясцовых уладаў», — піша ў адказе на добраў беларускай намеснік старшыні райвыканкаму В. Машчыцкі. — Вырашана ў 2007 годзе на месцы замчышча «Малое Сітна» устанавіць памятны знак з надпісам на беларускай мове. Ваш варыянт тэксту будзе разгледжаны й узгоднены са спэцыялістамі й навукоўцамі Інстытуту гісторыі Акадэміі навук. Безумоўна, замчышча Сітна з'яўляецца гістарычным месцам і можа быць уключана ў турыстычны маршрут для агляду». Цяпер у Сітне будзе каму і пракантраліваць выкананыне рагшэння — з 14 студзеня сярод дэпутатаў Сельсавету троє *нашых*.

За паўтара гады маёй «хіміі» гэта на першы выпадак, калі мясцовыя ўлады робяць не пасавецку, а па-беларуску. Летась у сакавіку, напярэдадні выбараў, міліцыя атрымала загад ізалаўваць мяне на сутках за «мацерную лаянку», але суддзьдзя Полацкага суду нечакана прызнала, што ў беларускай мове мату няма і (упершыню ў маёй дзесяцігадовай практыцы) вынесла апраўданы вырак. Улетку чыноўнік з «Полацаклесу» настаўляў мяне: «Паша, калі прыдзезе да ўлады, ні ў якім разе не пускайце сюды расейскі капитал. Яны ж беларусаў з'яўляюць будучы!»

Так люблю гэты момант, калі беларус з'янянапку выскоквае з засады!

Калісці, яшчэ ў 1996-ым, мы з маладафронтайцамі пачалі праводзіць у менскіх школах *шоў беларушчыны* — віктарыны з геаграфічнымі, гістарычнымі, літаратурнымі, музичнымі, спартовымі пытаннямі, музычнымі перапынкамі, дзе ставіліся хіты беларускага року й пераможцам уручаліся адпаведныя кнігі, касэты ды кампакты.

За некалькі гадоў па ўсёй Беларусі такіх было праведзена больш за 430. Дык вось, пасыля 45 хвілінаў *шоў* звычайнія савецкія школьнікі (якімі нядына былі й мы самі), ужо хорам раўлі «Жыве Беларусь!» і наперабой запыталіся, «дзе можна да вас запісацца». Пасыля тадыніх маніфэстаций Вясны-96 пратэставыя настроі зъмешваліся з захапленнем ад адкрыцця *свай*

краіны — і літаральна выбухалі.

Сакрэт посьпеху быў просты. «Шоў» — ад ангельскага «show» — «паказваць». Схаваную, утоеную, падаўленую, бы сцягтая спружына, беларушчыну трэба паказваць як фокус. Больш таго — як цуд.

Непрыкметны для ўсіх партызан-беларус сядзіць амаль у кожным жыхары РБ. У кімсці ён маленькі, бы немаўля, у кімсці скурчаны й загнаны ў глыбіню душы, а ў кімсці съмлелішы — раз-пораз выбіраеца паглядзець, *а хто там ідзе*.

Па ўсім відаць, менавіта зараз надыходзіць час беларусам дружна гукнуць — ды раптам высыпаць на спэну са сваіх векавых сковішчаў.

Сёння нават невялічкія, але пастаянныя й настойлівые намаганні ў Беларусі даюць эфект прапрыву.

Сіценцы пачынаюць пераходзіць на *мову*, калі зь імі ўвесі час размаўляць па-беларуску (нават старшыня сельсавету вяла са мною ідэялічную дыскусію на матчынай мове). Адмысловы пытаюцца на пошце беларускамоўныя паштоўкі, калі дасылаюць віншаваныя свяякам у Расею. Робяць ксэракопіі зь беларускай кніжкі дзіцячых вершаў, каб на ранишніку, дні народзінаў ці раённым конкурсে казырнуць чымсці адметным ды свойскім. Нарэшце, сіценскія мамкі патрабуюць беларускамоўнага навучання ў ПТВ ды університетах — бо куды ж паступаць дзецям пасля беларускай школы?!

Колькі тae беларушчыны зараз у Беларусі?

Колькісці вісковых школаў, капэрты «Белпошты», абвесткі ў грамадзкім транспарце, пару гадзінаў начнога эфіру fm-станцыяў, 7% накладу выдаценых у Беларусі кніг... Эфект прысутнасці, які больш. Але ж разам з tym беларушчына — гэта траціна Белнэту, палова тэстаў, напісаных абитурыентамі, і 37% беларусаў, якія падчас перапісу 1999 г. паведамілі, што ў хаце размаўляюць па-беларуску. Розыніца — гэта і ёсьць амплітуда напружання. Галоўны фронт працы для нацыянальнага руху. Тоэ, чаго ніхто за нас ня зробіць ані ў Брушэлі, ані ў Маскве, ані нават у Вашынгтоне.

У 2009 г. — чарговы перапіс. Вы пэўныя, што «размаўляю ў хаце па-беларуску» адкажа хаця б столькі ж беларусаў, колькі ж тады, у 1999-ым?.. Ласкі ад дзяржавы пры ўсёй незалежніцкай рыторыцы рэжыму чакаць марна. Самы востры дэфіцит сёння — дэфіцит не завумных праграмаў, не радыкальных дзеяў, а масавай

Павал Севярынец — у 1998 — 2004 г. лідер незарэгістраванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

грамадзкай актыўнасці. Бацькоўскіх заяваў на беларускамоўнае навучаныне. Беларускамоўных зваротаў па мясцовых праблемах і запісаў у книгах скаргаў. Беларускіх набажэнстваў у праваслаўных ды пратэстанцкіх цэрквях, урэшце. Адно ТБМ супрацьстаяць агресіўнаму валу русіфікацыі ня ў стане. Патрэбная каардынацыя ўсея нацыянальнае эліты, апазыцыі, моладзі й NGO, мультыплікацыя беларускамоўных ініцыятываў у кожнай сферы чалавечага жыцця. Таварыства беларускамоўных адвакатаў. Аўтамабілістаў. Журналістаў... И вельмі, вельмі патрэбны ў якасці календарнага апрышта заснаваны калісьці «Нашай Нівой» штомесяцово. Дзень без чужога слова.

Мы молімся, каб дэмакратыя перамагла. Ці ў стане перажышць такое выпрабаваныне самі нашыя дэмакратычныя сілы — асобная тэма. Але ці не атрымаецца, што без арганізаванай, систэмнай грамадзкай падтрымкі першую ж паразу ў свободным народным выяўленені волі дастане менавіта нацыянальны рух?

Каб унікнуць такога беларускага правалу, сёняня, тут і цяпер патрэбная паўсюдная асьвета нацыянальнага размаху.

Уявіце сабе, каб замест уздезу ў «мясцовых выбарах» колькісот дэмакрататаў арганізавалі б мясцовыя кампаніі ў падтрымку беларушчыны.

Каб замест пустое перапіскі з «выбарчымі камісіямі» ды прауктураю дамагаліся б стварэння беларускіх куточкаў, перайменавання вуліцаў, узнаўленыя храмаў. Каб замест збору праславутых 300 аўтографаў на немаведама каму патрэбны кангрэс (а дэлегатаў плянуецца каля тысячи — паліチце, колькі разам!) сабралі б подпісы за адкрыты ўніверситет. Або адмену т.зв. «Закону аб свабодзе сумлення».

Дзіва, што мы дагэтуль дзівімся, чаму гэта людзі зьдзіўляюцца, калі мы проста размаўляем па-беларуску!

Трэба, траба падымаць беларушчыну там, дзе мы сёняня ёсць. У сучасным становішчы пад пісакам «з глыбіні» улада вымушаная напаўняць дзяржаўную незалежнасць беларускасцю. Прымусіць гэты рэжым быць беларускім мы наўрад ці здолеем — дэспаты не рэфармуюцца, а перамагаюцца. Але, паводле Брыля, дамагчыся ад беларуса, каб быў беларусам (і гэта сапраўды будзе выдатны беларус!) — нам па сілах ужо цяпер.

Вось чаму *Шоў беларушчыны* — адна з найпершых тэхналёгій нацыянальнага абуджэння.

в.Малое Сітна

Уявіце сабе, каб замест трохсот подпісаў на Кангрэс колькісот дэмакрататаў сабралі подпісы за Нацыянальны університет.

19 студзеня

Беларускі Хэльсінскі камітэт выслелі

Беларускі Хэльсінскі камітэт атрымаў ліст з Гаспадарчай управы Кіраўніцтва справаў прэзыдента з паведамленыем аб прыпыненых арэндах памяшкання. Праваабарончай арганізацыі было рэкамэндавана вызваліць памяшканыне да 20 студзеня. Пазбаўленыне офісу пагражае БХК юрыдычнай ліквідацыяй. Аднак кіраўніцтва арганізацыі не збіраецца прыпыніць дзеянасць. **Старшыня БХК Таціана Процька** съцвярджае, што арганізацыя ня мела запалычанасця ў аплаци арэнды памяшкання.

У аддзеле дамоў галоўнай гаспадарчай управы Кіраўніцтва спраўаў прэзыдента адмовіліся камэнтаваць прычыны скававання дамовы з БХК.

Ван дэр Ліндэн не пусцілі да Казуліна

Кіраўнік Парляманцкай Асамблей Рады Эўропы (ПАРЭ) **Рэн ван дэр Ліндэн** не атрымаў дазвол на сустэрчу з асуджаным **Аляксандрам Казуліным**. Ён меў сустэрчу з жонкай эксп-кандыдата ў прэзідэнты Беларусі Ірынай Казулінай.

Флэш-моб у падтрымку палітвязняў

170 чалавек прынялі ўдзел у флэш-мобе ў падтрымку палітвязняў. Акцыя прайшла ў 20.30 ля кінатэатра «Аўрора». Людзі з запаленымі свечкамі прайшли па вуліцы Прытыцкага і потым сталі ў ланцуг.

Некалькі маладых людзей былі затрыманы перад лініяй пачаткам у раёне станцыі метро «Фрунзенская». Іх пратрымалі ў амапаўскім аўтобусе гадзіну, а поўнам выпусцілі. Пасля сканчэння акцыі затрыманыя не было.

20 студзеня

Акцыі пратэсту на Меншчыне

У Салігорску і Слуцку адбыліся акцыі салідарнасці з лідэрам незарэгістраванага «Маладога фронту» **Зыгмітром Дашкевічам**. У Салігорску на цэнтральным пляцы была вывшананая расцяжка «Свабоду Дашкевічу», а у Слуцку прадведзены пікет і раздача лётакі. Міліцыяны затрымалі шасцю «маладафронтайцамі», што кіраваліся ў Слуцак, Старобін і Стрыя Дарогі. У Салігорску былі затрыманы **Андрэй Тычына**, **Іван ды Ільля Шылы**, **Зыміцер Карноў**. На Івана Шылу склаўся пратакол паводле арт. 156 КоАП. Зыміцер Карноў пакараны трывалім суткамі арышту.

21 студзеня

Пачаў дзеяніцаць закон «Аб процідзеяньні экстэрмізму»

Закон тлумачыць паніцы «экстэрмізму» і «екстэрмісцкай дзеянасцю», вызначае асноўныя прынцыпы і кірункі процідзеяньні экстэрмізму, усталёўвае суб'екты процідзеяньні гэтай звязе і іх пайнасць, уводзіць меры процідзеяньні экстэрмізму.

Сярод тыхіх мерад можна назваць: прыпыненне дзеянасці арганізацыі; прызнаныне арганізацыі, зарэгістраванай на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, экстэрмісцкай, забарона яе дзеянасці і яе ліквідацыя; забарона дзеянасці экстэрмісцкіх замежных і міжнародных арганізацый; процідзеяньне выданню і распаўсюджванню экстэрмісцкіх матэрыялаў; недапушчанне ажыццяўлення экстэрмісцкай дзеянасці пры правядзені масавых мерапрыемстваў; процідзеяньне публічным заклікам службовай асобы арганізацыі да ажыццяўлення экстэрмісцкай дзеянасці.

Варты аздзянеццаць, што на хутчэйшым прыняцці

законапраекту настойваў старшыня КДБ Сыцяпан Сухарэнка, які называў яго «вельмі неабходным».

Адсвяткавалі дзень народзінаў Каліноўскага

Активісты грамадзянскай кампаніі «За Свабоду!» правілі акцыю, прысьвечаную дню нараджэння **Кастуся Каліноўскага**. Некалькі дзясяткаў чалавек сталі ў ланцуг на скрыжаванні вуліцы Ванеева і праспекту Ракасоўскага. У руках яны трывалі літаратуру, якія складалі адну з найбольш вядомых цытатаў Каліноўскага: «Не народ для ўрада, а ўрад для народу!» Праз 15 хвілін людзі разышліся, ніхто з удзельнікаў ня быў затрыманы.

23 студзеня

Нацболовы памыліліся

У ноч з 22 на 23 студзеня невядомымі нацыяналістамі было атакаванае **пасольства Латвіі ў Менску**. Будынак быў закіданы пляшкамі з чорнай фарбай, а па тэртыорыі былі раскіданыя лётакі... з заклікамі да эстонскага ўраду адмовіцца ад зносу савецкіх помнікаў. Ня ведалі нацыяналістамі, што эстонскае пасольства пераехала ў іншы будынак.

Судзяць палякаў

У судзе Каstryчніцкага раёну Горадні пачаўся разгляд крымінальнай справы супраць кіраўніка Гарадзенскага гарадзкога аддзелу Саюза паліякаў у Беларусі **Мечыслава Яскевіча**. Яго вінаваццаць у правакаванні бойкі. Паводле ч. 1 арт. 339 КК (хуліганства) Яскевічу пагражае пакараныне ў выгіядзе грамадзкай працы, або штрафу, або арышту да 6 месяцаў, або пазбаўленняволі тэрмінам да 2 гадоў. Наступнае паседжаныне суду пройдзе 30 студзеня.

Зброя непагоды

Прычына кліматычных зьменаў — у сакрэтнай зброі. Піша Руслан Равяка.

Надвор'е зъмяняеца. Цёплая зіма, ніякае лета... Падаеца, што на съвеце засталіся толькі вясна і восень, якія бясконца цягнуцца, саступаючы адна адной. Старая ў аўтобусе голасна тлумачыла нейкай цётцы пра глябальнае паяцпленне. Ни людзі ды прамысловасць вінаватыя ў tym, што зіма цёплая, проста нехта прыдумаў новую зброю, якой і кіруе надвор'ем. Добра абазнаная ў сакрэтных ведах, бабця настойліва запэўнівала, што летась новую зброю выкарысталі ля берагоў Азіі. Але не разылчылі — у выніку жахлівая хвалья змыла каля 300 тысяч чалавек. Зямля ж спыніла нават свой рух на колькі тысячных сэкунды. Бабця

шчыра верыць, што прырода сама зъмяніцца на можа — усё яе съядомае жыцьцё надвор'е «працавала» па завядзёнцы, бяз збояў і значных хібаў. Усе прызычыліся жыць ды карыстацца выгодамі цывілізацыі. Жыць як найлепш... Нават крыху радуемся той зъмене надвор'я, бо сталіся бліжэйшымі да Эўропы кліматычна. Даў за газ з нафтай менш заплацім, а ня як за маразамі... Вінаватых мы заўсёды шукаем у нечым надзвычайнім. Нечым найсаکрэтнім, нечым далёкім ад нас і нашага ладу жыцьця.

Зрэшты, што залежыць ад нас? Ці магу я стацца вінаватым у tym, што паяцплема на ўсёй

плянэце? Ці нешта зъменіцца, калі я памою машыну ля рэчкі, спалю на Купальле колькі гумовых колаў ці выкіну цэляфанавы пакет у лесе? У зъмене клімату мы вінавацім уральскія заводы, бразильскія лесасекі й жыдамасонаў. Звалываем на нешта недасяжнае. Нават татальная мэліярацыя палескіх балотаў не падаеца гэткай ужо страшнай — даўно ж было. Чаму, нарэшце, зъмены прыроды мусяць хваляваць мяне. Хай пераймаюцца «зялёныя», дзяржава, ААН. Людзі за той нагляд атрымліваюць гроши. Гэта іхная праца. Хай лімантуюць, каб выратаваць плянету. Дзяржаўныя ж эколагі заплюшчваюць вочы на

працу прадпрыемстваў, пішучы патрэбныя для іх статыстыкі, але не сапраўдныя лічбы шкодных выкідаў.

Прадпрыемствы ж мусяць вырабляць прадукцыю, каб наша дзяржава мела патрэбныя лічбы ў сусветных рэйтынгах.

А пакуль тое, замест калядных маразоў лье залева і злосна праносіцца па Эўропе ўраган.

Сапраўдная зброя, якой кіруюць надвор'ем, усё ж існуе. Мы ўсе выканаўчыя адзінкі той жахлівой зброі.

P.S. Лічыцца, што 2007 год будзе самым цёплым (сярэдняя тэмпература +14,56°C) за ўсю гісторыю назіраньня за надвор'ем. Да сюль самым съякотным на плянэце лічыўся 1998 год (+14,52°C). Нормай у 1960 — 1990 г. была +14°C. Крыху болей за палову градуса, дробязь.

Баранавічы

ПАВЕДАМЛЯЕ РАДЫЁ «ПАЛЁНІЯ»

Новыя задачы для магілёўскай прэсы

На Магілёўшчыне многія газэты публікацыі ды радыёперадачы дзяржаўных мэдияў другарадныя й незлабадзённыя. Прэгэта на адмысловай нарадзе паведаміў начальнік у пытаннях ідэалёгіі Магілёўскага аблвыканкаму Валеры Ільянкоў. Ён зазначыў, што журналісты не надаюць належнай увагі праблемным тэмам, у выданьях амаль адсутнічаюць крытычныя артыкулы. Дакладчык заклікаў падвысіць «ідэйна-зъмястоўны» ўзровень насычанасці перадачаў і газетаў, а таксама афіцыйных інтэрнэт-сайтаў.

Чэхі ўрэшце маюць ўрад

Пасля сямі месяцаў крыйзісу Чэхія ўрэшце мае ўрад. У склад урадавай кааліцыі ўваішлі трох палітычных групоўкі, якія ў

200-мандатным чэскім парляменте супольна маюць 100 дэпутатаў. Прадстаўнік цэнтра-правіцы прэм'ер Мірэк Тапалінэк атрымаў вотум даверу дзякуючы адсутнасці на галасаваньні двух апазыцыйных дэпутатаў, якія мэтанакіравана пакінулі залю, каб такім чынам спрычыніцца да заканчальнага працяглага палітычнага крыйзісу. Аднак такая ўрадавая кааліцыя ня ўстане прынесьці нікага закону без падтрымкі з боку апазыцыі.

Пастар «Новага жыцьця» названы чалавекам году

Пастар пратэстанцкай царквы «Новае жыцьцё» Вячаслав Ганчарэнка быў названы чалавекам году. Такое званьне яму нададзілі мэгапартал хрысьціянскіх рэсурсаў «In victory». Інтэрнэт-партал вызначаў людзей, якія найбольш

паўплывалі на расейскамоўнае хрысьціянства ў мінулым годзе. Беларускі пастар атрымаў званьне «Герой году». Гэтым ён быў ушанаваны за беспрэцэдэнтную постсавецкай працторы акцыю — пост-галадоўку ў абарону храму. Справа з абаронай царквы на скончылася. Менавіта ў гэтыя дні працягваеца суд паміж пратэстантамі й Менскім гарвыканкамам.

Кур'яновіч:
А.Лукашэнка гатовы на саюзную дзяржаву ў абмен на пасаду прэм'ера

Крэмль байца прэзыдэнта Аляксандра Лукашэнкі, паколькі раскрыў яго задуму. Пра гэта паведаміў на прэс-канферэнцыі незалежны дэпутат Дзярждумы Расеі Нікалаі Кур'яновіч. Ён заявіў са спасылкай на «надзеі-

ную крыніцу інфармацыі», што Лукашэнка гатовы стварыць саюзную дзяржаву, але пры ўмове, што ён атрымае пасаду прэм'ер-міністра Расеі. Калі так станецца, то ў выніку выбараў ён можа заняць пасаду прэзыдэнта саюзной дзяржавы, — мяркую Кур'яновіч. Паводле ягоных словаў, такія пляны выклікаюць боязь у Крамлі. На думку дэпутата Думы, Расея магла б прапанаваць Лукашэнку такі варыянт аўяднання, якога ён не павінен адхіліць. Кур'яновіч сфармуляваў гэта так: Беларусь уваходзіць у склад Расеі з адмысловым адміністрацыйным статусам. Кіраунік Беларусі зойме пасаду прэм'ер-міністра бяз права быцца абраным прэзыдэнтам саюзной дзяржавы, — прыводзіц агенцтва БелТА словаў Нікалая Кур'яновіча.

Паводле сайту www.polskieradio.pl/polonia/by

Блізкі съвет Тацяны Беланогай

Тацяну Беланогую можна заўважыць у натоўпе па вострым позірку. Такое ўражанье, што яна глядзіць унутр цябе, калі сустракаесясь зь ёй вачыма. Яна хутасца ў даўгі шалік, хоць на вуліцы ня надта зімна, а калі заходзім у памяшканье, просіць не ўздымаць жалнозі, бо «за вакном сумная восень». Свой новы дыск яна хацела назваць «Песні съляпой», але потым аддала перавагу іншай назінве — «Пабачыць съвет». Магчыма, таму, што сама вучыцца на географа ў пэдагагічным універсітэце і любіць вандраваць. Але съявачка ўкладае ў назнаву ня толькі гэты сэнс: «Падаеца, што амаль усе людзі съляпяя, амаль цытуе яна Біблію. — Но так ім прасыцей жыць. І мне хочацца, каб съляпая чалавечая душа перарадзілася ў душу, якая адчувае гэты съвет». Улюблёная паэтка Беланогай — Яўгенія Янішчыц, а ўлюблёная съявачка

— Кася Камоцкая. Ад першай яна ўзяла трагічную вобразнасць, ад другой — выразнасць эмоцыяў. «Я адчуваю съвет, відаць, гэтак жа, як і Янішчыц», — кажа Тацяна. Ніводзін выступ яе не абыходзіцца без песьні на вершы гэтай паэткі. У свой новы дыск съявачка ўключыла песьню «Над хронікай 30-х гадоў», бо надта сугучная з нашым часам. З Камоцкай Беланогая ў събровскіх адносінах. Менавіта Кася парайла ёй узяць удзел у бардаўскім фэсце «Ballada OPPA», які праходзіў у Варшаве ў сярэдзіне лістапада. Беланогая там узяла галоўны прыз і права бясплатнага запісу новага альбому. Гэта яе другая буйная перамога — два гады таму яна заняла першое месца на «Бардаўскай восені» ў Бельску-Падляскім.

Дзіва, але Беланогая стала съявачка выпадкова. Яна ня мае музычнай адукцыі і самастойна навучылася граць

на гітары — сяброўка акорды паказала. Съпявала спачатку па-расейску, аднак з уростам прыйшло ўсъведамленыне, што «у нас павінны быць свае Янкі Дзягілевы і Аляксандры Башлачовы. Ня варта думаць, што ў суседзі ёсьць свая культура, а мы да таго яшчэ не дарасці!». Тацяна да гэтага прыйшла толькі ў вяснянніцаць гадоў і цяпер марыць, каб яе дзецы мелі тое, чаго не было ў яе маленстве, — мову. Яна магла стаць лідэрам рок-каманды, аднак выбрала бардаўскі шлях: «Ня хочацца несыці адказнасць, хочацца залежаць толькі ад сябе». Але яна не выключае, што ў будучыні стане рок-съявачкай. У яе нават песьня ёсьць, якая «Беларускі рок-н-рол» завецца. Яна выступае часыцяком дуэтам з гітарыстам Зымітром Крамушчанкам. Засталося толькі прыдбаць рытм-сэкцыю. «Бардаўская песьня цяжэйшая для разумення, чым рок-музыка, — кажа Тацяна. — У бардаў мінімум інструментаў, але яны бяруць іншым — там вялікі тэкставы прэс. І слухач мусіць няспынна думаць разам з музыкам». На яе думку, беларуская бардаўская песьня можа стаць папулярнай: «Я да таго прыкладу максымум выслілкаў».

Сяргей Будкін

Тацяна Беланогая съявяе на імправізаваным канцэрце падчас паездкі моладзі па мясьцінах Слуцкага падзення.

Пабачыць съвет

Тацяна Беланогая,
2006, самвыдат

Для асобаў, скільных да пошукаў сябе ў сабе.

Гэты альбом пераможцы «Бардаўскай восені» (2002) і польскага фэсту «Ballada OPPA» (2006) — нібы глыток съвежага паветра ў беларускай бардаўскай песьні. Лёгка ўгадваецца, хто паўплываў на съявачку. Але яна не прыпадабняеца і не плягіяцца. Беланогая ўзяла нешта ад Камоцкай, крыху ад Янкі Дзягілевай, прасякнулася пазіяй Янішчыц і Сыса і стварыла сваё. У яе песьнях няма звыклай бардаўскай наўясці — ёсьць рэдкая глыбіня. Яе песьні — ня проста набор прыгожых вобразаў і простых слоў. Яна тое перажыла і шчодра дзеліцца гэтым са сваімі слухачамі. У асноўным Беланогая съявяе песьні на ўласныя вершы. Часам становіцца шкада, што яе песьні такія караценкія (ля дзвіюх хвілін): так хочацца развязцца, а твор абрываецца. Мэлёдіі, зрешты, як і вершы Беланогай, — лёгкагазапаміナルныя. Так што, праслухаўшы раз-другі гэты дыск, ужо можна падпіваць. Для асобаў, скільных да пошукаў сябе ў сабе.

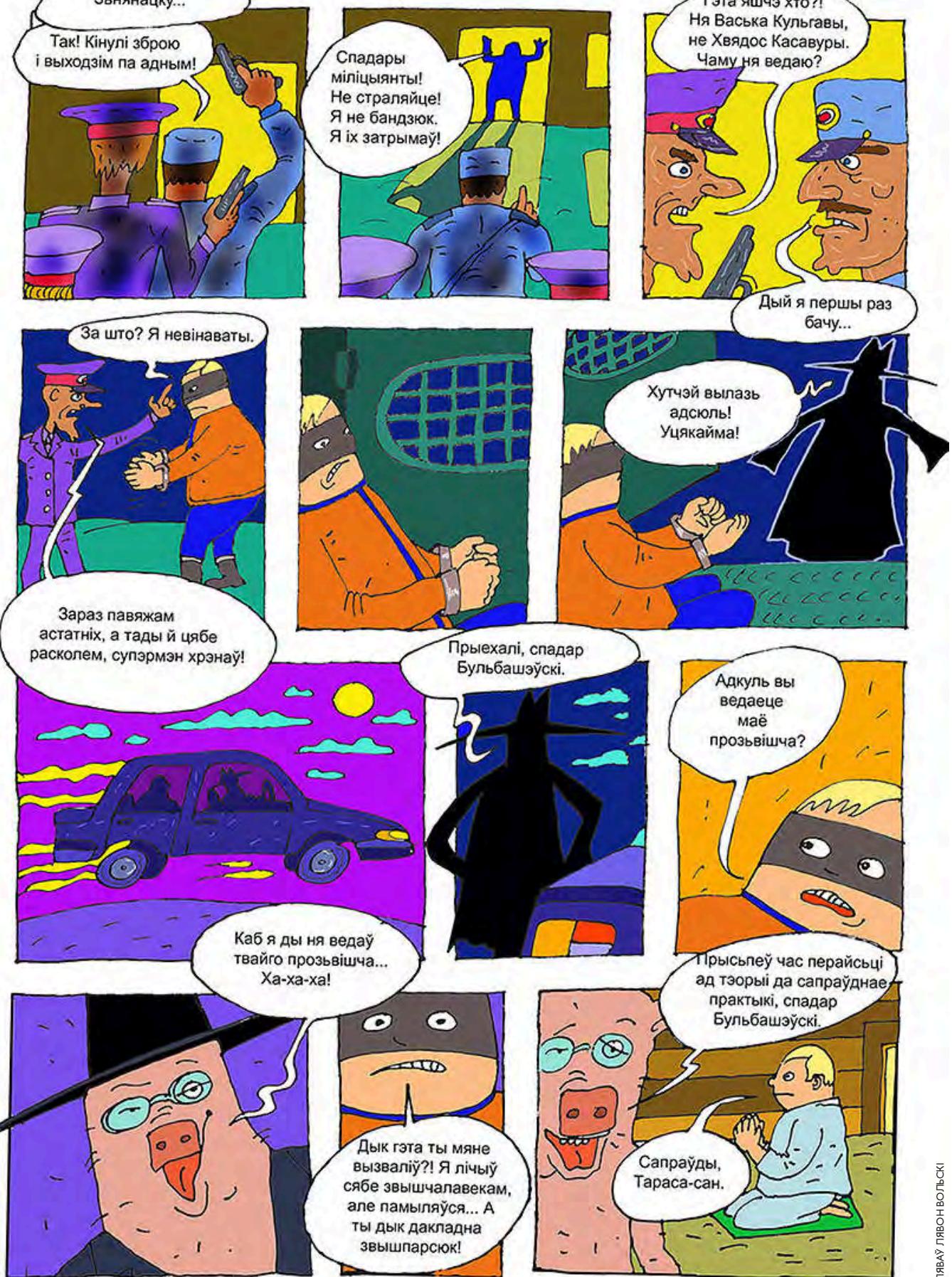
СБ

комікс

Наша Ніва [3] 26 студзеня 2007

Кароткі зьмест папярэдніх сэрыяў: прсты хлопец Бульбашэўскі, з падказкі свайго мудрага парсюка Тараса, вырашыў зрабіцца беларускім супэрмэнам. Заўважыўшы рабаўнікоў у вінна-гарэлачнай краме, ён іх затрымлівае...

Зынянецку...

Вялікі дзякуй за ахвяраваньні

Мікалаю Ю. з Гарадзеі.

Уладзімеру Д., Анатолю І.

Аляксею К. з Чэрвена.

I.Г. са Смалевічай.

Юліі С. з Паставаў.

Валянціне Г., Аляксандру К., Сяргею М., Віктару М., Леаніду А., Лілі Л., Генадзю Ш. з Маладэчна.

Уладзімеру Ц., Аляксею А., Натальі Г., Анатолю П., Сяргею І., В.Ю., Генадзю М. з Салігорску.

Сяргею К., Віталю А. са Слуцку.

Андрэю Г., Сяргею В., Зымітру Шч., А.С., Алегу Р., М.К., Аляксандру П. з Наваполацку.

Валянціне М. з Наваградку.
Галіне К., Георгію С. зъ

Бешанковіцкага раёну.

Алене С., Настасьі С., Генадзю С., А.А., Т.Б., Сяргею А., Міхасю Б., Дзянісу С., Віктару А. з Магілёва.

Юр'ю М., Ігару Л. са Століцкага раёну.

Георгію Р., Сяргею С., Ларысе Л., Алеся Б., Віктару Г., Аляксею Шч., Сяргею П., С.В., Аляксею Ч., Ю.Ц., У.А., Аляксею Шч., Сяргею П., Аляксею Ч., Ю.Ц. з Баранівічай.

А.П., Станіславу С., Валер'ю С., Андрэю Л. са Жлобіну.

Міколе Н., Віктару А., Веры Ч., Уладзімеру В., А.І., Тамары Ф., Ігару Дз., Аляксандру К., Віктару Дз., В.Ш.,

Лілі В., Валер'ю Б., Уладзімеру Л., Міхайлу Ш., Міхайлу Г. з Берасьця.

Галіне Ю. з Асьвеі.

Сыцяпану А. з Асіповіцкага раёну.

С.Ж. з Клецкага раёну.

Антону Б. з Верхнядзвінскага.

Міхайлу К., Віктару Р. з Речицкага раёну.

Віталю П. з Бераставіцкага раёну.

Мікалаю С., Івану Л., Надзеі Р. з Вілейкі.

Віктару А., Валянціне З., Алегу С., Уладзімеру Б.,

Віталю С., Валер'ю Д., М.Р., Тацяне Г., Фёдару Ш., Зымітру П., Анатолю Л., Багдану Дз., Дзянісу К.

Уладзіславу Л., Фёдару Н., К.Р., Валер'ю Г., Алене Б., Мікалаю Х., Валянціну М., Яўгену Я., Ігару Н. з Гомелю.

Уладзімеру М. з Гомельскага раёну.

Васілю Н., Інэсе В. з Барані.

А.Х. з Дзісны.

В.Д., Галіне Г., Іне С. з Барысава.

С.З., А.К. з Воршы.

Алегу Ш., Уладзіславу Л. з Шаркаўшчыны.

Уладзімеру Х. з Шаркаўшчынскага раёну.

Уладзімеру Ш., Зымітру К. з Віцебскага раёну.

Алесю С. з Кіраўскага раёну.

Н.Б. з Астравіца.

Івану Б. з Дрыбінскага раёну.

• • • • • • • •
**Каб штотыдзень
атрымліваць газэту,
дасылайце адрасы і
прыватныя
ахвяраваны.**

1) Просім усіх ахвотных
чытаць газэту
паведамляць у
Рэдакцыю свае
адрасы і тэлефоны.
Гэта можна зрабіць
праз: тэлефоны: (017)
284-73-29, (029) 260-78-
32 (МТС), (029) 618-54-
84, e-mail:
dastauka@tut.by,
паштовы адрас: а/c 537,
220050 Менск.

2) Просім кожную
сям'ю чытачоў
пералічваць на
рахунак газеты
ахвяраваньне з разыліку
8000 рублёў на месец.
Гэта гопіць на выхад і
дастаўку газеты. **У
блінку банкаўскага
паведамлення ці
паштовага пераказу
дакладна і разборліва
пазначайце адрас, у
тым ліку паштовы
індэкс і код пад'езду.**
Тыя, хто перакажа
24000 рублёў за раз,
забясьпечаць выхад
«НН» на 3 месяцы. Хто
перакажа 48000 рублёў
адразу, гарантую
публікацыю «НН» на
паўгоду.

ПАВЕДАМЛЕНИЕ

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521				
МГД ААТ «Белінвестбанку», вул. Калектарная, 11, Менск, код 764				
Рахунак ат- рымальніка	3015 212 000 012		Асабовы рахунак	
(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрас)				
Від аплаты			Дата	Сума
Ахвяраваныне				
Агулам				

Касір

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521				
МГД ААТ «Белінвестбанку», вул. Калектарная, 11, Менск, код 764				
Рахунак ат- рымальніка	3015 212 000 012		Асабовы рахунак	
(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрас)				
Від аплаты			Дата	Сума
Ахвяраваныне				
Агулам				

КВІТАНЦІЯ

Касір

М.П.

Васіль Быков і Андрэй Сахараў

Трапіў мне ў рукі інфармацыйна-аналітычны бюлете́н «Свабодная думка». Стандартны такі бюлете́н — на добрыя паперы, памерам А4, надрукаваны 10-тысячным на-кладам у Растеі, — знаёміць чы-тачоў з мержаванымі лідэр аў-палаітычнай апазыцыі па на-дзёных пытаннях.

Вінцук Вячорка каментуе на старонках «Свабодной думкі» пасланыне Эўразыю народу Беларусі. Усё б нічога, каб не адна акалічнасць у афармленыні першай паласы. Слова рэдактара суправаджае цытата вядомага расейскага праваабаронцы Андрэя Сахарава пра не-абходнасць інтэлектуальнай свабоды для чалавека. Ніжэй разъмешчаны фагадзымак хла-пчука са значкам «За Свабоду» на тле міліцыйскага кардону. На здымку — цытата Васіля Быка-ва пра свабоду. Яшчэ ніжэй — караценькі зварот Аб'яднаных дэмакратычных сілаў наконт важнасці свабоды з абяцаньнем быць разам і вярнуцца на плошчу Каліноўскага.

Дык вось — цытата Сахара-ва надрукаваная па-беларуску, слова ж Быкава — па-расейску, як і абяцаныне «вернуться на плошчу Каліновскага». Можна патлумачыць гэта нейкай на-кладкай, асаблівасцямі вёрсткі матэрыялу, але чаму тады імя аўтара здымку, на якім зъме-щана цытата Васіля Быкава, напісана па-беларуску? Акрамя таго, адказы беларускіх паліты-каў на адны і тыя ж пытанні друкуюцца таксама то па-расейску, то па-беларуску. Ці паленаваліся перакласці на адну мову, ці задумка такая — незра-зумела. Гэтыя ляпны выклікаюць шмат пытанняў: хто вызна-чае моўную палітыку вы-даныя, на каго яно разыграчана? Калі перавагу расейскай мовы можна патлумачыць арыента-цыяй на расейскамоўнага чыта-ча, то чаму б не зрабіць два ва-рыянты газэткі — па коль-касцы накладу і якасць друку на скажаш пра брак сродкаў у Свабоднай ініцыятыўнай гру-пы, якая выдае бюлете́н.

Безумоўна, важна інфарма-ваць насельніцтва, асабліва сέньня, маючи напаўзадушчу-ную вольную прэсу. Але рабіць гэта неабходна прафесійна, не ствараючы кашы ў галовах чы-

тачоў. А так робіцца ўражанье, што нехта папросту, не за-думваючыся, адпрацаваў гро-ши.

Пільны (разъмешчаны ў «Народных навінах» на сایце nn.by)

Усё трэба

У цэлым згодны з артыку-лом бр. П. Рудкоўскага *Мэ-сыдзж Хрыстовага вучэнія ў «НН», №2*. Але сёе-тое хаце-лася б дадаць.

Сапраўды, кансэрватыўныя пратэстанты вельмі насыцяро-жана ставяцца да рудыментаў паганскаі культуры, і ў гэтым іх можна зразумець, бо да хрысціянскае і дацывіліза-цыянае ў людзях (беларусы тут не выключчыне) можна вый-сыці з-пад кантролю, вельмі яс-кравы прыклад таму — рэзкі ўсплеск «арыйскай культуры» ў Нямеччыне 60 — 70 гадоў таму, які запу Ѹкрыўё ўсю Эў-ропу.

Але і брат Пётра мае рацю. Калі ўжываць строгую эвангельскую цэнзуру пасыядоўна, можна застасцца без культуры ўвогуле. А выйшаўшы за дзве-ры царквы, адсыпываўшы пра-нікнёныя псальмы і паслушаў-шы палымяную казань, чала-век трапляе ў шэрэя будні, якія маюць мала супольнага зь нядзельнай узынёсласцю. І тады лёгка трапіць або ў цынізм, або ў крываудушнасць.

Які ж сярэдні шлях паміж крайнасцямі? Касыцёл, які ты-сячагодзізмі ламаў сабе га-лаву над гэтым праблемай, сты-лёва разносіць ужываньне сло-ва «Каліяды» і вытворных ад яго, і чиста хрысціянскую на-зву святыя. Напрыклад, трады-цыяны аб'езд святыаром сваіх парафіянаў называеца *каля-да*, а песні, якія славяць прыесьце Збаўцы, — *каля-дымны* або *калядкамі*. Ну і вядо-ма, царква або касыцёл — не паліцыя, каб забараніць *каля-даваныне*, калі гэты гарэзывілы маладэўы, але і вельмі стара-жытны звычай не выходзіць за межы прыстойнасці, і калі паміж зычэныя гаспадару і ўсёй ягонай сям'і здароўя і даб-рабыту ў наступным годзе не забываюцца славіць Таго, хто дае гэтыя здароўе і дабрабыт. Але сама святыя і пабожны ка-татлік ніколі не назаве «Каліядамі», але толькі — *Божысм*

Нараджэннем або *Растром*. (Шкада, што няма аднолькавай назвы для розных канфесій, але кастрюбавате «Ражджа-ство» — здаецца, не зь беларус-кай мовы.)

Магчыма, хрысціяне веры эвангельской ня надга разь-браюцца ў такіх стылёвых тонасцях, бо, на жаль, па-ра-нейшаму нячастыя кантакты паміж вернікамі розных кан-фесій і часта ўзаемныя пада-зрэні ўзынікаюць беспадстаў-на. Але імкнуща да суцэльнай аднастайнасці разумення праўды няварты. Хай будуць і пільныя вартаўнікі чыстага, «незаплімененага» монастэ́зму як напамін тым, хто можа, за-хапіўшыся культурай, забыцца пра яе падначаленасць Хрыс-ціянству, пра той самы *мэ-сыдзж Хрыстовага вучэнія*. Але крый Божа, каб яны за-хапілі манаполію на абя-зчынне Ісусіны. Таму пастав-імся з разуменнем да закле-ных цукерак. У майбі сям'і на святыя быті і такія — падарун-ак малодшай дачцэ, якая ходзіць у нядзельную школу разам з маці менавіта ў царкву хрысціянаў веры эвангель-скай, і звычайныя, ад двайнігак, што разам са мной моляцца ў касыцёле.

Шматканфесійнасць часта называецца фактарам, які аслабляў беларускую націпю. На маю ж думку, Беларусі пашан-цавала са шматканфесійнас-цю. Менавіта існаванье роз-ных бачанняў Аднаго і Таго ж дазваляе лепш зразумець Яго-ную сутнасць. У нашых сусе-дзяў і на ўсходзе і на захадзе дамінуючыя канфесіі занадта цесна інтэрграваныя з дзяржавай. У нас так, здаецца, ня ўдасца. І таму ў нас ёсьць ша-нец пабудаваць калісці менавіта хрысціянскае, а ня вузка каталіцкае, праваслаўнае або пратэстанцкае грамадзтва. «У дому Айца майго прытулка ў шмат».

Алесь Белы, Менск

Урок беларускай мовы

Што ж для нас беларуская мова? Ці адно форма супра-ціву, ці нешта больше?

Ёсьць такая сцэна ў стужцы «Урок беларускай мовы» — лекцыя з навучэнцамі Беларус-кага лицю. Спадар у кадры вы-рашае пытаньне аб тым, што лічыць формай супраціву, дык

прыходзіць да высновы, што цяперашніх іхны збор на кватэ-ры дзеля правядзення лек-ціяў закрытага ўладамі Ліцэю — форма супраціву; і ўжы-ванные беларускай мовы што-дня — гэтаксама форма супра-ціву.

У мяне з гэтай нагоды паў-стает пытанье: дык што ж для нас беларуская мова? Ці яна ёсьць для нас адно формай су-праціву альбо чымосьці значна большым?

Так, мова падчас супраціву нас яднае. Але супраціў і яго-ныя формы (спадзяюся) будуць для нас звязай часовай. А на маю думку, мова можа яднаць нас ня толькі ў згаданых прас-торы ў часе, але выходитць па-за гэтыя межы: назад у гісторыю й наперад у будучыню. На гэ-ту яе ролю зараз ня варта за-бывацца, бо сёньня мы мусім рыхтаваць глебу для заўтра.

Пірсінг на твары юнаца — таксама толькі форма супраціву. У сталым узросце грамадзянская пазыцыя азначае іншым спосабамі.

Беларуская мова будзе менавіта тым, што мы зь яе хочам зрабіць. Дык хіба мы зараз зробім зе проста пірсінг на нашым юнацкім грамадзкім твары альбо нарэшце сцямі: беларуская — наша родная мова, што далучае нас да пака-ленніяў нашых продкаў, яднае нас цяпер і мусіць стаць мовай сталага самастойнага жыцця.

Алесь

• • • • • • • • • • • • • • •
«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сایце www.nn.by чытагкі лісты, водгукі і меркаваны. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пачыніць атрыманыне

Вашых лістоў, ня можам і вяртацца неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусіць быць падпісаны, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрес:
а/с 537, 220050 Менск.
e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29

Хадановіч не карыстаецца tut.by

Гэтае і іншыя прызнаныні адбыліся ў чацьвер на прэзэнтацыі ягонай кнігі «Сто лістоў на tut.by», якая адкрыла сэрыю «Кнігарня «Наша Ніва».

Прэзэнтацыя прайшла ў менскім Палацы моладзі. Нягледзячы на тое, што квіток на імпрэзу каштаваў 2000 рублёў (рэдкі выпадак для прэзэнтацыі беларускамоўнае кнігі, калі за ўваход плацяць гроши), заля была поўная. Хадановіч пачаў вершам «Ехаў казачнік-байкер», пасыля падзякаваў усім тым, хто паспрыяў выданню кнігі.

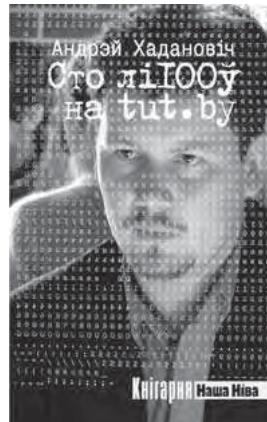
Другім у гэты вечар слова ўзяў галоўны рэдактар «НН» Андрэй Скурко. Ён адзначыў, што кнігай «Сто лістоў на tut.by» распачынае кніжны праект «Кнігарня «Наша Ніва», якою газета адзначае стагодзьдзе.

Андрэй Хадановіч чытаў багата вершаў і старых, і новых, «ад саптівага чытаньня мілосных вершаў» да «відавочна правакацыйных і ірані-

чных», чытаў уласныя пераклады з Галчынскага і Андрушовіча. Кожны ў вершах Хадановіча пазнаваў нешта сваё, інтymнае, шчырае. Дзяўчынкі-філялягіні, што масава прыйшли на імпрэзу, ні зводзілі з паэта замілаваных вачей.

На імпрэзе стала вядома, што насамрэч Хадановіч не карыстаецца паштовымі паслугамі парталу tut.by, аддаючы перавагу yahoo.com. Ён спадзяваўся, што на яго верш «Сто пудоў адзіноты» не пакрыўдзіцца ніводны Маркес, а таксама сваімі вершамі спрабаваў заклікаць надыхом маразоў і сінягоў. Паглядзім, што з гэтага выйдзе.

Культуроляг Максім Жбанкоў у сваім эсэ пра Хадановіча адзначыў, што, «калі ў Вайщошкевіча сканчаюцца слова, ён пачынае танчыць,

паверыў Андрэю Хадановічу, што верш «Мне прысыніўся Хадановіч» напісаў на ён, а сам Хадановіч, прыпісаўшы нейкім чынам аўтарства яму. Арлоў не сцяпяваў, а толькі выканаваў парачку сваіх вершаў і падараў Хадановічу невялічкую бандэроль, папярэдзіўшы: «Асыцярожна, шкло!»

Яшчэ адным зь цвікоў праграмы быў выступ гурту «Рэха». Хлоцы і дзяўчата з гурту добра запаліі глядачоў.

Яшчэ Хадановіч на пару з Уладзем Лянкевічам таксама выканаваў рэп-чытанку, відаць, натхніўшыся «Зянон-хопам», а скончыў імпрэзу музыка Зыміцер Вайщошкевіч, які выканаваў сцёбную песеньню на верш Хадановіча «Што беларусу трэба». У гэтыя дні некаторыя ейныя радкі гучалі вельмі актуальна: «Беларусу трэба халяўная нафта і газ».

Усе ахвотныя пасыля імпрэзы змаглі набыць кніжку пазати з ягоным аўтографам.

Зыміцер Панкавец

Нарэшце — па-беларуску

кнішка

**Валера
Булгакава**

**Гісторыя
беларускага
нацыяналізму**

выйшла на мове
напісаньня.

Варты падручнік

для школьнікаў,
абітурыентаў,
выкладчыкаў.

Беларуская літаратура і съвет

**Лявон Баршчэўскі, Пятро
Васючэнка,
Міхась Тычына**

шукайце ў кнігарнях і ў незалежных распавясцю днікаў

Урокі нравственнасті

Пра ўчынак рэжысэра Луцэнкі піша Валер Мазынскі.

Еду ў мэтро. На Купалаўскай у вагон зь вясёлым лямантам уціскаеца школыны вывадак. Стаю, прытуліўшыся да парэнчы, і з задавальненнем паглядаю на іхную валтузню. Пералічаючы ўсіх, завіхаеца каля дзяцей настаўніца.

Раптам з майго каўняра падае мой маленькі значак: у маленечкім чатырохкутніку два крылцы, разъдзелены словамі «За Свабоду». Падымаю і бачу на сабе вочкі хлапчука. Нічога дурнога не падумашы, працягваю яму гэты самы значак. Ну, што ён мне, старому. Хлапчанё хвілю вагалася, але потым зь дзіцячым спрытам прыняло маю прапанову. Тут жа, як гэта ў малых водзіцца, каля яго схілілася колькі стрыжаных галавак. «Што такое там. Што такое? — навісла раптам над ім настаўніца. — Аткуда эта у цібя? Кто цібе дал?» — здушаным голасам навальвалася вучыцелька на хлопчыка, які вырачыў вочы. «Вот, дзядзя дал», — вінавата выцінула хлапчанё. «Гэта я даў, я!» — з поўнай адказнасцю заступаюся.

«Аддай сейчас же! Сколько раз гаваріць!»

Дзіверы расчыніліся. «Все на выход!» — неяк ненатуральна высока сарваўся голас школьнай «дамы». Хлопчык, сунуўшы мне ў далонь толькі што атрыманую «свабоду», высылізнуў разам зь іншымі.

«Сколько раз гаваріць... сколько раз гаваріць... сколько раз гаваріць!» — вісела пад столлю вагона.

Перад вачыма выплыў

вялізны перадвыбарчы плякат, які і цяпер яшчэ вісіць на лепшых сталічных рэкламных месцах: гэткі ж падлёты каля кляснай дошкі застыў са скрыўленым ротам у немым крыку, а зверху, на дошцы, відаць тое, што яму належала крычэць.

Успомніўся адзін жыццёвый эпізод: пункт прыёму шклатары пры краме. Падыходзіць сталага веку жанчына. Раптам па-за прылаўкам уздымаеца цела здаровага дзецюка. «Ха! Каво я віжу! Марыя Сыпрыдонавна! Здрасьце! А што, вы ешчо учыце сваіх дзебілаў?»

Чаго гэта раптам мне становіща і балочча, і горка, і... брыдка?

Ці не таму, што вельмі паважаны, таленавіты, вядомы шырокаму колу прыхільнікаў Мэльпамэ-

ны рэжысэр пазбаўляе младога, на рэдкасць, як на сёньняшні час, таленавітага рэжысэра і актора права дыхаць сувежым паветрам вуліцы, а ня толькі пранафталіненымі тэатральнымі кулісамі? Здаецца, Вы некалі былі сябрам АГП? Ці сышлі па-ангельску, не разъвітваючыся? Вы самі, шаноўны калега, сваё «дышыдэнцва» адседзелі на кухні, у цішы свайго галоўна-рэжысэрскага кабінету, не даючы сабе магчымасці прыадыніць нават фортку, а гэты малады творца дазволіў сабе ні з чым не параўнальнае: адчуваньне Прауды і Справядлівасці. І Свабоды! Там. На Плошчы! На плошчы, цяпер ужо Каліноўскага, і потым, паводле завядзёнкі Ўладара, — у акрэсьцінскіх мурох.

Некалі наш, супольны з Вамі, пэдагог Уладзімер Маланкін патрабаваў ад нас «назіраць жыцьцё»: жыць вуліцай, лавіць яе дыханье. Вучыцца адрозніваць фальшывыя гукі прыстасаванства і крывадушнасці ад жывой энэргетыкі шчырасці і непасрэднасці. Куды ўсё дзелася, шаноўны калега? І як пасля гэтага цяпер Вам прыходзіць да актораў, тримаючы ў руках, скажам, томік Мальера? Пра «што» ставіць спектакль будзеце? Пра якую «нравственность» будзеце распавядаць падуладным Вам людзям?

А які «спектакль» Вымаглі б зьдзейсніць, калі б... Калі б адстаялі права быць асобай гэтаму маладому чалавеку! Так! Гэта, магчыма, была б апошняя Ваша «дзеяя», тут, у Беларусі, але памяталі б яе доўга. Прынамі даўжэй, чым усё, зробленое Вамі.

«Здрасьце, Марыя Сыпрыдонавна! Здрасьце...»

Расейкі драматычны тэатар імя Горкага ў Менску.

*П'яніцы — гэта очэнь чесныя і парадачныя людзі.
Аматар выпіць
пра сваіх паплечнікаў.*

П'яніцы пра сябе

Раніцою сваякі ўпчуваюць выпівоха:
— Апух увесь ад гарэлкі! Паглядзі, на
каго ты пахожы!

Выпівоха падыходзіць да лютэрка і з
гонарами прамаўляе:

— Я малады, прыгожы. На Ельцына
пахожы!

23 лютага. Па радыё перадаюць ваен-
ныя песні пра салдатаў, пра перамогу
над фашыстамі. Пажылы апівоха прашоў
ужо сваю пэнсію і з надзеяй тэлефануе
субутэльніку:

— Я пусты...

— І я пусты, — адказвае той.

— Вось такое ў нас съята, са съязымі
на вачох.

Чарга ў аптэцы. Да агенца падыходзіць
мужчына і пытается самыя папулярныя лекі
у нашых краёх — настойку глогу.

— У вялікіх бутэльках няма.

Мужчына моўчкі адыходзіць.

— Бальнічны каняк! — камэнтуе нех-
та з чаргі.

— Мне б толькі выпішку знайсьці, а за-
кусікі ў двары хапае!

— Што, дзічкі?

— Не, рабіна.

Радуніца. Асіповіцкія могілкі нагадва-
юць вялізную банкетную залю. У кожнай
загарадзі ядуць, п'юць, запрашаюць у
госці сваякоў, саброў.

Дарогаю ідуць-валюхаюцца дзіве п'я-
наватыя маладыя жанчыны. Яны вядуць
пад пахі трэцюю — саўсім п'янюшчую
старую. Падыходзяць да міліцыянта.
Просіба ўражвае ахоўніка правапарадку
сваёй нечаканасцю:

— Сфатаграфіруйцесь з нашаю мамаю!

Алькаголік мажнога целаскладу чарго-
вага разу валіеца на лесьвічнай пляцоў-
цы.

Суседзі звоняць у кватэру дачні.

— Там вашаму бацьку кепска.

— Гэта мне кепска. А яму добра! — ад-

казвае дзяўчо і хуценька зачыняе дзвёры.
Ізноў валачы на сабе нерухомага татку
німа ані моцы, ані жаданьня.

Гаспадар кватэры разам зь сябрам
расыліваюць на кухні чарніла з рамантыч-
наю называю. Заходзіць гаспадыня. Баяцца
німа чаго. Сённяня выпішка санкцыянува-
ная.

— Выпіце з намі, — ласкова прашануе
госціць.

Жанчына, разгледзеўшы этикетку на-
пою, тактоўна адмаўляецца:

— Тут напісаны «Танга ўдваіх». Трэці
— лішні.

Алькаголю ня п'ю. Толькі піва і шам-
панскэ (з адказу сяміклясыніцы на пы-
таныне анкеты пра здаровы лад жышця).

— Дзетачка, я во тут у госьці сабралася.
Дык ты залезь на гару ды вазьмі бутэльку,
каторую мне на съмерці схавалі.

У мяне самагонка чыста хлебная. Адна
буханка на 4 кіло цукру.

Сын-п'яніца паквапіўся на бацькавы

пчолы. Са словамі «Прасыціце мяне,
пчолкі, але хочацца выпіць», узімку вы-
пягнуў рамку з вуліцы.

Задумала маці адвуучыць сына гарэлку
піць. Знайшла мышынае кубло ды й на-
кідала мышанятаў у бутлю з самагонам.

Як выжлукці ѿсыну тую бутлю, маці й
паказвае яму.

— Глядзі, сынку, што ты піў.

А ён і не скрыўся нават.

— Мама, дык то ж маленъкія мышкі!

Прыехаў бацька да сына ў горад гарні-
тур купляць. Дзябнулі за сустрэчу. Перш,
як ісці ў краму, ішча разу дзябнулі. Пась-
ля куплю замачылі. Раніцой прачынаю-
ца — а на цвікі вісіць школьная форма,
рукавы па локці.

Гарэлачны цмок

(наводле расповяду аматара выпіць,
ішчыра перакананага ў праудзівасці гэ-
тага гісторыі)

У Старым Сяле праз раку, гэта, ма-
быць, ужо Клічанскае раён, ішчыра знае,
жыў чалавек.

Не-не, п'яніцам ён ня быў. Камбайнёр
будзь здароў! Вось толькі завялося ў яго
нешта ў жываце і патрабавала выпіўкі. Як
зашкрабае ў вантрабах — хоць ты гвалт
крычы! Тады чалавек гэты бяжыць у вёс-
ку. Пра яго бяду ўжо паўсяоль ведалі, куп-
ляе графін самагону. Выпівае — і зноў на
камбайнне працуе.

Нарэшце зрабілі ў Бабруйску яму ап-
рацію. Выцягнулі з жывата нешта, да
мядзьеvedzькі падобнае.

Пасыля гэтага выпіць яму ўжо николі не
хадзелася, і ён ня піў ні грама.

**Сабрала Тацяна Барысік,
Магілёў**

Навука для лянівых, або Жыцьцё як месца для подзвігу

Віктар Сазонаў стварыў помнік эпосе дзікага капіталізму. Даніла Жукоўскі піша пра кнігу «Занатоўкі кантрабандыста».

Толькі гультай на пачатку дзесяністых гадоў на езьдзіў прадаць пару ану чаў ці бутэльку гарэлкі ў Польшчу...
«Навуковец-гандляр»

Што флібуст'ерская Тартуга, што Запароская Сеч, што Горадня на мяжы 80-ых і 90-ых гадоў мінулага стагодзьдзя — зъявы, жорстка абмежаваныя ў часе. У нечырвяліцы, своеасаблівай гістарычнай унікальнасці — прыцягальніца натуры для пісьменніка. Віктар Сазонаў фіксуе і асэнсоўвае зъяву, якая нарадзілася, дасягнула свайго апагею, перажыла заняджд і цяпер ужо далучылася да Гісторыі.

Аўра «Занатовак кантрабандыста» грунтуюцца на вядомым парадоксе справядлівага злачынства і несправядлівага закону, прынцыповай немагчымасці

пасыядоўнага аддзялення добра ад зла. Невыканальнасць дакладнай маральнай ацэнкі пашырае межы дазволенага, стварае спэцыфічную прастору свабоды, безыліч нетрываўальных сітуацый, а нечырвяліца гэтага стану надае ап-

Магутны патэнцыял
прадпрымальнасці «маладых
беларусоў» пайшоў выключна
на асабістыя мэты.

Гісторыя пайшла далей, а людзі — засталіся. Пра гэта задумваесься пасыля прачытання апошняга апавядання, насыціўшыся гумарам, нечаканымі паваротамі ды імклівасцю дзеяньня. Каштоў-

**Віктар Сазонаў. Занатоўкі
кантрабандыста, або Аповеды
Сымона Нальшанскага.** —

Беласток: Праграмная рада тыднёвіку «Ніва», 2005

ная асаблівасць кнігі: тэксты, не губляючы самастойнай вартасці, складаюцца ў панараму, якая адпостроўвае (з аднаго, але вельмі істотнага боку) нешта больше, чым прыватныя выпадкі, — сітуацыю, у якую трапіў савецкі беларус пры канцы 80-ых — пачатку 90-ых гадоў.

Агульная тэма гэтай сукупнасці тэкстаў — чалавек як агент гісторыі, судносіны паміж маштабамі гісторыі і чалавечага жыцця. Усё, пра што напісаў Сазонаў у сваёй кнігі, зойме ў нейкай манаграфіі па гісторыі Эўропы канца ХХ ст. адзін радок, але палітычныя перамены

Віктар Сазонаў напісаў пра тое, чым жыў.

назаўсёды, калі гаварыць пра маштаб чалавечага жыцця, перайначылі лёс тысячаў людзей.

Героі Сазонава ўспрымаюцца як агенты гісторыі, бо ўзятыйя яны амаль цалкам без свайго мінулага. Іхныя душы прыхінаюцца і цалкам паглынаюцца новым заняткам, беручы ягоныя (новыя для іх? — пытаныне спрэчнае) каштоўнасці сабе ў сэрца. Калі ж нехта — як той інтэлігент, які па-ангельску размаўляў на беластоцкім рынку, — супраціўляюцца мэтамарфозе, ён адрынаецца гэтым колам і шукае іншага шляху ў новападобным жыцці, зынкаючы з поля зроку аўтара «Занатовак...», і не пакідае паслья ўспаміну. Не да таго — працаўца трэба. Час прысыпешвае.

Чаўночны гандаль і кантрабанда пазбяўляюць савецкай радаслоўнай. Гэта дакладнае адлюстроўванье рэальнага сітуацыі: трэй было адрынуць стары лад свайго жыцця і аддацца новаму — разлуча і цалкам. Аўтар старанна пазбягае выказвацца і нават апісваць працэс выбару. «Гэкткі быў час», — з чыста беларускай бессаромнай сарамлівасцю і пагардай да адцігненага тэарэтызаванья не-калькі разоў згадвае ён. Дзеяньні агента гісторыі ўтрутнаваны ў канкрэтыку і далёкі ад усякай маралі.

Эпоха прамінула, але людзі засталіся. Дасягненыя аўтара «Занатовак...» — у дакладных вызначэннях часавай дыстанцыі паміж падзеямі і іхным апісаннем. Ён піша пра тое, што прамінула (ці, прынамсі, трансфармавалася), але ўвесі час мае на ўзвесі, што герой тae пары нікуды ня зынклі. Іх сёняня лёгка сустрэць на гародзенскіх базарах, у кавярнях, магазінах і турыстычных агенціях.

«Маладыя беларусы», якія перасталі быць маладымі і, магчыма, так і ня сталі беларусамі, пазнаюцца па выглядзе: рухавыя, упішуненыя ў сабе, апранутыя нятанна, не заўсёды густоўна, але заўсёды функцыянальна. У паводзінах і словамах адчуваецца своеасаблівая *oglada*, выхаваныя дасьведчанага чалавека, які, хапій мельгам, пабачыў з тузін розных краінаў і звычаяў. Твар загарэлы, скора задубелая ад працяглага перабыванья на сувежым паветры без увагі на надвор'е, у вачах заўсёдная гатовасць імгненна адразагаўца і выкарыстаць зручную для сябе ситуацыю.

Тыя, чия душа не приемлет чаўночна-кантрабанднага жыцця, засталіся за кадрам. Што ж тычыцца тых, хто ўвайшоў і стаў сваім у гэтым спосабе існаваньня, аўтар з любою дэмансюре, што, нягледзячы на прынцыпавую амаральнасць самога гэтага занятука і разбуральны ціск пераходнай эпохі, людзі захавалі прыга-

жосьць душы, высакароднасць, цягу да справядлівасці і ды іншыя станоўчыя якасці. «Галоўнае — не парушаць агульнапрызнаных нормаў чалавечнасці», — піша Віктар Сазонаў.

Паколькі відавочна, што адзін зь біблійных запаветаў, а менавіта «не крадзі!» у набор «агулнапрызнаных нормаў» (як тут не згадаць па-гарбачаўску аморфныя *общечеловеческие ценности*) не ўваходзіць ці меў неверагодную колькасць агаворак і камэнтароў, ёсьць сэнс прыгледзіцца, што ж яго заступае. Сазонаў абапіраецца на — неаспрэчнае, на ягоную думку, — права чалавека імкуніца да эканамічнай незалежнасці і на сапраўды нечаканую адмову дзяржавы ад абавязкаў забясьпечваць сваім грамадзяням хоць якую працу ці ўтрыманье, што мела месца ў туго гістарычную хвіліну.

Вельмі па-беларуску блытаць заможнасць з эканамічнай незалежнасцю.

Важкія аргументы гісторыі.

Апісваючы сам, як кажуць палякі, *proceder* кантрабанды, ён засяроджвае ўвагу чытача на высліках, намаганнях, напруженнях, нязручнасцях і пагрозах, якія спадарожнічаюць гэтаму рамяству. Вазіць у Польшчу сырт ці шкарпіткі — сапраўдная праца, даводзіць аўтар, атрыманыя грошы — заробак, ягоны выдатны памер — кампенсацыя за цяжкія ўмовы працы і рэзыку. Псыхалагічна вельмі пераканаўча.

Нарэшце, Сазонаў шчыра радуецца посыпехам сваіх герояў, калі іхныя выслікі сапраўды вядуць іх да эканамічнай незалежнасці. Падзяляючы ідэал, ён ідэалізуе атрыманыя вынік і ня хоча зважаць на тое, што здабыты капитал, хоць і ёсьць несумненным дасягненнем, не гарантует сам па сабе стабільнасці ў будучым. Подзывіг зъдзейснены — і гэта цудоўна, а ў будучыні таксама ёсьць месца для подзывігу. Толькі некаторыя могуць спытатца — а ў імя чаго, калі гэта подзывіг?

Для чалавека, не далучанага да герайчных старонак першых спробаў савецкіх людзей заняцца вольным гандлем і свабодным прадпрымальніцтвам, «Занатоўкі...» даюць мала спажыўнага матэрыялу для не зусім съветлых роздумуў пра прыроду чалавека і перадусім — феномену маргінальнасці.

Хоць кантрабанда як зъява спароджаецца менавіта наяўнасцю складанай дзяржаўнай арганізацыі, існуе яна на маргінзе дзяржаўнага. У больш-менш стабільных умовах заканадаўчыя лякуны

запаўняюцца, прыбытковымі кірункамі пачынаюць займацца буйныя фірмы. Ды і канюнктура рынку зъмяненіцца досыць хутка, каб гэткі кавалак хлеба можна было называць трывалым.

Захапленыне рамантыкай маргінальнасці й хуткага ўзбагачэння, ідэал дасягнення эканамічнай незалежнасці праз гнуткае стасаванье маральных нормаў, адданасць пачуцьцю прыналежнасці да группы, якую беспадстайна пераследуе безыменная і безаблічная дзяржаўная бюракратыя, для якой усе тыя мытнікі ды паліцыянты — толькі марыянеткі (якія ў грунце сваім усе — нашы людзі) — усё гэта дужа па-беларуску.

І дужа не па-людзку, калі гаварыць пра нацыянальную самасвядомасць. Нельга не канстатаваць сέньня, што магутны патэнцыял прадпрымальнасці, інтэлекту, вытрымкі й стараннасці «маладых беларусоў» пайшоў выключна на асабістыя мэты, набытыя капітал на стаўся падставаю для ліберальнага палітычнага руху. Перамагла іншая тэндэнцыя. Людзі мо нешта й выйграілі, а нація?.. Ну што ж, гэткі ціпер час, скажам за сп. Сазонавым. Але ж меліся магчымасці...

Падобныя думкі здольныя надаць ледзьве прысутнім у «Занатоўках...» насталычным адценням амаль трагічнае гучаныне. Але гэта думкі ляйнівых, якія хочаць праскочыць у Валадарства Божае «сваёй дзяржавы», абмінуўшы цярністыя шляхі «назапашваньня» дзеля ўласнага дабрабыту. Найактыўнейшыя працоўщицы паводле выпрабаванага рэцэпту: вельмі па-беларуску блытаць заможнасць з эканамічнай незалежнасцю.

Думаю, што кніга, якая, выдатна забаўляючы, выклікае гэтулькі думак, ужо дасягнула добра гітаратурнага ўзроўню. Але некаторыя мастацкія асаблівасці трэба згадаць. У апавяданнях шмат арыгінальных ситуацый, але мала яскравых персанажаў (выключэнны таксама ёсьць — «Навуковец-гандляр», «Парасончыкі для дурнія», «Ашчадны Сяржук»). Мова — выразная сакавітая і жывая, хоць уплыў беластоцкіх моўных стандартоў даволі нязвычынны для ўласнабеларускага чытача. Бліскуча скопленая і жвава пераказаная ситуацыя — цвік, на якім тримаюцца тэксты, выдатнае дасягненне аўтара «Занатовак...». Паралельна з патокам падзеяў вельмі прыдаўся ў шэраг запамінальных зрокавых образаў, якія маглі бы надаць ма-люнку выразнасці і запамінальнасці.

Кніга моцная не разважаныя ды абалульненія ды, а канкрэтнай. «Стрэльба ці малітва» — мо найболыш цікавае апавяданне з гледзішча культурных рэалій. Прывабнасць іншых тэкстаў лепш асабіста адчуць прац чытаныне.

Янка Саламевіч: Псэўданімы – гэта маё жыцьцё

Карэспандэнт «НН» гутарыць з унікальным дасьледчыкам псэўданімай.

Не пасьпей я яшчэ ўклю-
чыць дыктафон, як Янка Са-
ламевіч пачаў абураную ты-
раду ў бок неахайнасыці і не-
пісьменнасіці сёняшніх
дзяржаўных выдаецаў.
Саламевіча адхілілі ад працы
ўжо чатыры гады таму, але
дасьледчык працягвае хвала-
вацца за ўстановы, якім ён
аддаў шмат гадоў свайго
жыцьця і працы. Менавіта з
гэтага, а не з асноўнай тэмы
— псэўданімай, і почалася
наша гутарка.

Янка Саламевіч: У часопісе «Беларусь» ня так даўно
далі інфармацыю, што Мі-
хась Чарот памёр у 1942 г.,
але ж ён быў расстрэляны 29
кастрычніка 1937 г. Чытаю ў
календары «Родны край» пра
лекара з Чэрвенігчыны, пад-
лічыў, здаецца, што дзеду ця-
пер было б больш за сто
гадоў. Тэлефаную на яго Рад-
зіму, аж мне там кажуць, што
ён памёр яшчэ ў 70-я, а яго на
старонках выданьня паказва-
юць як жывога. І такія хібы
паўсяюць, ужо гадоў звёзся
у дзяржвыдавецтвах ніхто ні
за чым ня сочыць. Ніводнай
рэцэнзіі не патрабуеца, каб
надрукаваць артыкул. Разбу-
рана ўсё, што было.

Некалі ў нас была тэрміна-
лягічна камісія, у якую ўва-
ходзілі сапраўдныя кіты, які
ведалі і шанавалі беларускую
мову. Цяпер у «Беларускай
энцыклапедыі» абсалютна

ўсе размаўляюць па-расейску.
Тады ж тэрміналягічную камісію
ўзначальваў Кандрат Крапіва, у яе ўваходзілі Гау-
рыла Гарэцкі, біёлаг Міхась
Ганчарык, Янка Скрыган, Пятрусь Броўка.

Броўка, калі быў рэдакта-
рам «Энцыклапедыі», заўсё-
ды, калі выступаў, то пачы-
наў гаварыць пра лапші: «Мы
ж да рэвалюцыі ў лапшях
хадзі!» Але цікавы ён быў
чалавек, нават калі ў боль-
ніцы ляжаў, прасіў, каб яму
прыносялі макеты кніжак на
прагляд. Затое Шамякін нічо-
га не рабіў, хоць быў дванац-
ццаць гадоў рэдактарам. Прый-
ідуўся, што ў яго вока баліць,
што ў яго рука не працуе. Ша-
мякін на работу прыяжджаў а
палове на пятую, а мы праца-
вали да паловы на шостую.
Але нябось як Шамякін сыш-
тобу адтуль, то яшчэ звёзся
так аповесцяць напісаў і рука
не балела, і вока.

**«Наша Ніва»: Як Вы па-
чалі дасьледаваць беларус-
кія псэўданімы? Хто падпі-
турнуў да гэтага кроку?**

ЯС: Гэта мая любімая
справа, хобі на ўсё жыцьцё.
Пасыля ўніверсітэту я праца-
ваў у выдавецкім аддзеле Ле-
нінскай бібліятэкі. Тады яшчэ
старую «Нашу Ніву» не да-
валі ў руکі шырокаму чытачу,
але тыя, хто працеваў ў
бібліятэцы, мелі доступ да
падшыўкі. Я ж, канечно, ня

мог не скрыстаць такую маг-
чымасць. У 1961 г. я знай-
шоў у адным з нумароў «НН»
за 1915 год пад артыкулам
пра народныя беларускія тан-
цы подпіс «Я - - р». У каго не
пытаўся, хто гэта, ніхто ня
ведае. Мне страшніна было
цікава. Урэшце я рассакрэці-
ў крыптонім. Цяпер я ўжо
ведаў, што гэта «Ясакар»,
псэўданім Зымітрака Бядулі.

**«НН»: Натуральна, што
на гэтым Вы не спыніліся?**

ЯС: Канечно, не спыніліся,
а толькі больш разагрэў інта-

ступені, што зьбіраўся
спаліць гэты рукапіс. Так ён і
ляжаў у мяне, абсалютна
нікому не патрэбны.

Сытуацыя зьмянілася, калі
мой добры сябар Міхась Дуб-
яненкі стаў рэдактарам «Ма-
стацкай літаратуры», тады і
з'явілася магчымасць выда-
цаць. У рэдактары далі мне
Алеся Разанава, і слоўнік
вышаў у 1983 г. У ім было
распісана каля чатырох
тысячай псэўданімаў і крип-
тонімаў.

**«НН»: Вы засталіся зада-
волены тым выданнем?**

ЯС: Канечно! У кнігарнях
слоўнік праляжаў два тыдні,
яго наклад быў цалкам скуп-
лены. Праца была праробле-
ная калясальная, ад таго і па-
мылак там было вельмі мала.
Хіба што такія: вось, напрык-
лад, я ў Максіма Лужаніна за-
пытаўся, хто падпісваўся, як
Кузьма Гіра. Лужанін сказаў,
што Антось Бялевіч. Я так і
напісаў. Тады гляджу, што
псэўданім Кузьма Гіра вып-
лывае і пасыля съмерці Бялев-
іча. Высыветлілася, што гэта
Анатоль Вялікін.

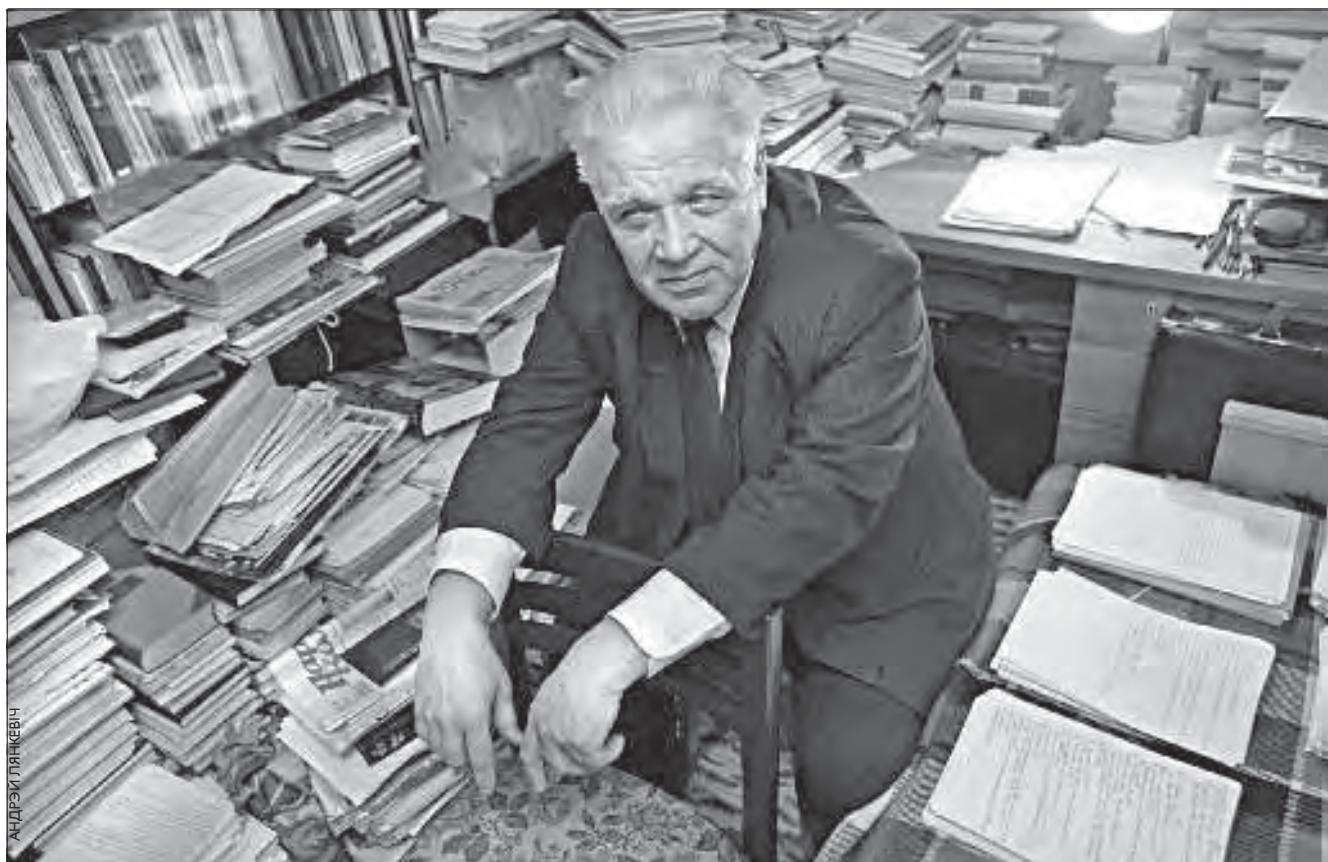
Можна лічыць, што я адзін
выканаў працу цлага інсты-
туту, у Польшчы такі слоўнік
рабіў 18 чалавек. Пасылядоў-
нікаў німа, моладзь чамусыці
не цікавіць гэта дзялянка.
Цяжка сказаць, што чакае ў
будучыні дасьледаванье бела-
рускіх псэўданімаў.

**«НН»: Перавыданне ча-
каеца?**

ЯС: Яно будзе, але найхут-
чэй ня сёлета, у лепшым вы-
падку толькі налета. У новым
слоўніку будзе раскрыта
больш за 20 тысячай псэўдані-
маў і криптонімаў. Дарэчы,
гэты слоўнік найхутчэй будзе
прысьвежаны съветлай памяці
Генадзя Каханоўскага, майго
таварыща, сябра, настаўніка, і

Янка Саламевіч

нарадзіўся ў 1938 г. ў вёсцы Малая Krakotka (Слонімшчына) ў сялянскай сям'і. Скончыў беларускую
аддзяленне філялягічнага факультэту БДУ (1960).
Кандыдат філялягічных навук. Сябар СП СССР з 1989 г.
У 1983 г. выпусціў «Слоўнік беларускіх псэўданімаў і
криптонімаў XVI–XX стст.» Таксама займаўся
фальклёрам, літаратуразнаўствам, перакладамі.

выйдзе не ў Беларусі, бо выдаць тут такое выданыне не ўяўлецца рэальным.

Чаргінцу занясеш гэты слоўнік, то, вядома, ён выйдзе праз месяц, але я ад Купалы нікуды не адступлюся, ад таго Саюзу, дзе ён быў, ні на крок. Чуў, як выступаў на адкрыцці зъезду Чаргінец: «Мы вырастім нового Купала!». Якая abras!

Вось каліндар нядаўна выпусылі «Насустреч 125-годзідзю Купалы і Коласа». Толькі назва па-беларуску, увесь каліндар па-расейску. Мне сорамна, калі напага прэзыдэнта пытаяюцца, што ён думаете наконт беларускай мовы. Аказваецца, што матэматычныя тэрміны на беларускую мову перакласці нельга. На кітайскую можна, на нямечскую — можна, а на беларускую — не. Радзькоў выдаў загад, каб гісторыя Беларусі выкладалася па-расейску, што гэта такое? Мову нашу загналі ў літаральны сэнс ў падзялмельле, яна ж гучыць цяпер толькі ў мэтро. На апошняя выбары я не хадзіў. Вырашыў — хадзі ні хадзі, усё адно абдурасць. Няважна, як прагаласуеш, важна — як падлічаць.

«НН»: Што ўвогуле для

Вас значаць псеўданімы?

ЯС: Псеўданімы — гэта маё жыццё. Я маю шмат друкаваных артыкулаў на разныя тэмы, але свой «Слоўнік псеўданімаў» лічу галоўнай працай жыцця. Некалі Каханоўскі мне казаў: «Кінь усё, а займайся толькі псеўданімамі». Аднак так, як бы я ні хацеў, не ўдаецца, заходзіш у любую рэдакцыю, а там просяць напісаць пра гэта, пра тое...

«НН»: Як увогуле праводзіць працэ расшыфровкі псеўданімаў?

ЯС: Самая лепшая крыніца — калі адказвае і называе свае псеўданімы сам аўтар. Але і аўтары могуць забывацца. Некалі Пімен Панчанка мне напісаў, што пасля вайны ў «Вожыку» некалькі яго артыкулаў выйшли пад псеўданімам «Янка з-пад Ганцавічаў», я пакапаўся ў архівах і знайшоў, што не было такога псеўданіму, а быў «Якуб Конаўка з-пад Ганцавічаў».

Куляшову некалі троны разы пісаў, але ён ні разу не адказаў. Да гэтага часу дакараю сябе, што некалі не напісаў ліст Максіму Танку, ён бы дакладна адказаў. Шмат хто раней не адказваў, бо больш

шў, чым займаўся справамі. Тоё ж і цяпер. Напісаў Туровічу ліст, нічога ён не адказвае, бо закладвае, і ўсё.

«НН»: Ці існуюць такія псеўданімы, якія Вы ня ўстане расшыфраваць?

ЯС: Такіх мільёны. Асабліва цяпер, скажам, у «ЛіМе» праз адзін подпіс «Н.К.», «наш карэспандэнт», а пасправубай дазнайся, каму ён належыць. Калі і заходзіш высьветліць, то наўрад ці ўдасца.

Калі выйшла паэма пра Луку Мудзішчава, да мяне прыходзіў нейкі гэбіст, спрабаваў дазнайцца, хто аўтар. Але, калі я і ведаю псеўданім, то бяз згоды аўтара ня маю права рассакрэчваць яго, бо за гэта мне можа пагражаць крымінальная адказнасць.

Сёння я працягваю ўносіць у сваю картатэку ўсё, што трапляе на вочы, я не гляджу хто гэта, журналіст, паэт ці нейкі выпадковы чалавек, калі ён падпісваўся не сваім імем, я яго фіксую.

«НН»: Хто быў рэкардсменам па псеўданімах сярод беларускіх аўтараў?

ЯС: Цяжка адназначна сказаць. Можа, Зыміцер Жылуновіч, бо калі ён у 1918—1919 г. выдаваў «Дзяньніцу»

Калі выйшла паэма пра Луку Мудзішчава, да мяне прыходзіў нейкі гэбіст дазнайцца, хто аўтар.

У Пецярбурзе, у выданыні не было абсолютна каму пісаць, апрач самога Жылуновіча. І на адной старонцы было восем яго псеўданімаў. І «Мужык», і «Кліч» і г.д. Правильна казала некалі цётка Ўладзіміра беларуская літаратура магла зымасыцца на адной канапе. У таго ж Купалы было мноства псеўданімаў.

«НН»: А самі Вы карыстаецеся псеўданімамі?

ЯС: У мяне іх калі двухсот пяцідзесяці, калі я друкаваўся ў календары «Родны край», то, каб маё імя не пайтаралася часта, прыдумваў псеўданімы. Спачатку перабраў усе прозвішчы са сваёй вёскі, дрэвы, кусты, што расылі ў ваколіцах, нашы слонімскія слова. Псеўданімы як, бывае, прыдумваюцца: глянуў чалавек у акно, што першае ўбачыў, так і назваўся.

Гутарыў Зыміцер Панкавец

ЮРЫ ЮРКАВЕЦ

Палец Зянона

Гэта было ў тыя даўнія гады, калі на мітынгі апазыцыі прыходзіў амаль увесь горад. Мы стаялі шчыльным шматысцячным натоўпам на плошчы Незалежнасці й чакалі на пачатак мітынгу. Чакалі прарадыра. Здушаны з усіх

бакоў, у нейкі момант я адчуў, што мне пад правую лапатку балоча ўткнулася нешта цвёрдае, нешта на-кшталт рэвальэрнае рулі, і рыпучы голас проста ў смае вуха мовіў: «Дазвольце прайсыці!» Я абарнуўся ў ягоным паплечнікам.

бачыўшы зусім побач, быццам чаканены на мэдалі, анфас Прывадыра. Так, гэта быў ён, Зянон Станіслававіч, які ачалаў сваю каманду, што клінам прашибілася скрэз натоўп да трывбуны. Гэта менавіта ягоны палец пратыкаў мою сыпіну. Я радасна павітаўся ў крыху адсунуўшы ўбок, саступаючы дарогу Прывадыру ў ягоным паплечнікам.

Ня ведаю, ці вінаватая ў

гэтым мая мітынговая мадосьць альбо гэта знаток тыбэцкае мэдыцыны Зянон націснуў на аднаму толькі яму вядомую адмысловую кропку пад маёю лапаткаю, але з таго часу у вялікай гурме людзей мне так і съярбіць залезы і куды вышай і зъярнуцца да грамады з палымянай прамовай.

Натхніць. Узыняць. І павесыці.

ПАВАЛ АБРАМОВІЧ

Небяспечнае пачуцьцё

Праглядаючы ў чарговы раз сыпіс найлепшых кніг 2006 г., зъмешчаны ў «калядным нумары» «Нашай Нівы», я злавіў сябе на думцы, што эксперты (у тым ліку і я) каторы ўжо год называюць самымі лепшымі толькі *сур'ёзныя* кнігі. Ну добра, навуковым выданням, якіх багата ў сыпісе, трэба бысь строгімі заўжды. Але гумарыстычныя і сатырычныя мастацкія творы (так бы мовіць, съмехавая літаратура) у ім не

КРЫТЫЧНЫ НАСТРОЙ

прадстаўленыя зусім. І тут узынікае пытаньне: а ці ёсьць яны, прадаўжальнікі сладыщы Ѧ Франсуа Рабле і Андрэя Мрыя, Джонатана Свіфта і Андрэя Макаёнка ў сучаснай Беларусі?

Паразважаўшы, мушу прызнаць, што такіх аўтараў я амаль ня ведаю. Выключэніне складае хіба Пятро Ва-сючэнка — у прозе (згадаю кнігі «Прыгоды аднаго губашлёпа» і «Жылі-былі паны Кубліцкі ды Заблоцкі») і Андрэй Хадановіч — у паэзіі. Дарэчы, адзін з экспертаў, Уладзімер Арлоў, уключыў зборнік апошняга «Сто лістоў на tut.by» у свой сыпіс, але ў выніковую «дзясятку лепшых» Хадановіч у 2006 г. ня трапіў.

«Нашаніўскі» сыпіс найлепшых кніг

з году ў год адлюстроўвае стан справаў у беларускай «эстэтычнай» рэальнасці, у якой, як і ў нашым жыцці, пануе сур'ёзныць. А ў гэтай якасці чалавечай души ёсьць ня толькі ста-ноўчыя, але і адмоўныя бакі. Неяк пра аднаго майго знаёмца акадэмік Сяргей Ліхачоў сказаў так: «Ён чалавек сур'ёзны, вельмі сур'ёзны. Як і ўсе амаральныя людзі».

Таксама ўзгледаем, як адмоўны герой кнігі Ўмберта Эка «Імя ружы» кідае ў агонь кнігу Арыстотэля, якая вучыла съмияцца над ісцінай, вучыла съмияцца саму ісціну. Д'ябалская сур'ёзныць гэтага персанажа прымушае здрягнуцца.

У сур'ёзныці, строгасці прыхаваная небяспека. І для людзей, і для літаратуры.

Памёр Рышард Капусьцінскі

23 студзеня ў шпіталі Мэдычнай Акадэміі ў Варшаве памёр вядомы польскі пісьменнік і журналіст Рышард Капусьцінскі. У пятніцу ён перанё апразцыю, а ў аўторак здарыўся абшырны інфаркт.

Рышард Капусьцінскі нарадзіўся ў сакавіку 1932 г. у Пінску, у доме на вуліцы Балотнай (сёняня Суворава, 43), у сям'і вясковых настаўнікаў. Пазней ён прызнаваўся, што так ахвотна наведваў найбяднейшыя краіны, бо ў іх было нешта ад Галесісці. Цягам усяго жыцця Капусьцінскі заставаўся вялікім сябрам Беларусі.

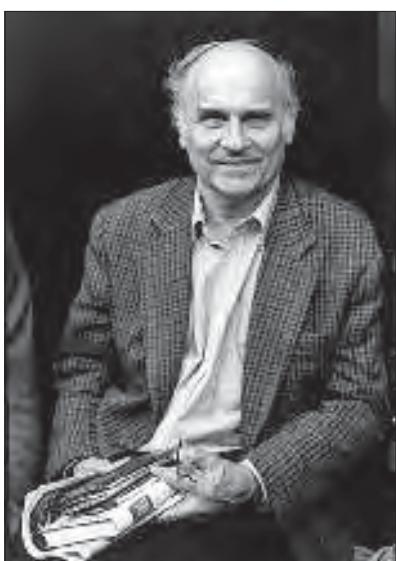
Капусьцінскі здабыў вядомасць як пісьменнік-падарожнік і майстар рэпартажу. Ён быў съведкам падзеяння манархіі ў Этыёпіі ды Іране.

На беларускую мову Рышарда Капусьцінскага «Імператар» пераклаў Але́сь

Пяткевіч. «Напэўна, гэта была найцікавейшая кніга, зь якой я працаваў як перакладчык, — кажа А.Пяткевіч. — Найбольш у Капусьцінскага спадабалася тое, што аўтар не бяраўца нікога асуджаць, ён проста малое гісторыю пэўнай краіны. Дае магчымасць чытачу самому рабіць вывады. Аўтар толькі крыху падштурхнувае да думкі, што кожны народ заслугоўвае такога кіраўніка, якога мае. У той Этыёпіі, якую Капусьцінскі апісаў у «Імператары», шмат паралеляў зь сёньняшнім Беларусью. Акурат учора я пачаў чытаць па-немецку іншы раман Капусьцінскага — «Імперыю», на гэты раз ужо пра савецкаю імперыю, а сёняня даведаўся, што Капусьцінскі памёр».

Раман Рышарда Капусьцінскага «Імператар» быў надрукаваны ў часопісе «ARCHE» (2006. №5.).

Зыміцер Панкавец

літаратурны сшытак «НН»

Ён жыў самазабойча, непрыстасавана да жыцця — і быў нясыцерпны. Яму б памерці ў лесе, у полі... Дзе б завейваўся, сам на сябе налятаочы, вечер, цепліцца касыцёр і плёхалася вада на мяжы съятла і змроку... І вечер з вадой і агнём па ім бы заплакалі, як па браце.

Яго ня стала ў маленькой кватэрцы, голымі съценамі якой мы спрабавалі адгарадзіцца ад ягоны нясыцернасці. Ад яго самога — расхрыстанага, апалена голага. У голых съценах ён жыў адзін і адзін памёр.

Не аднаго і ня голага я бачыў яго толькі аднойчы: на паходаванні Васіля Быкова. Не адзін — ён быў зь ім, у нечаканым для ўсіх гарнітуры, у белай кашулі з гальштукам. Стаяў, для ўсіх

з пустатой, што запаўняе абыякаве неба. У якое крыкнуў ён аднойчы, стоячы на мосьце над восеньскай, начнай Сьвіслаччу, ускінуўшы руکі, страсаочы кулакамі: «Я цябе зрушу, зрушу!.. Я — Сы-ы-ы-с!..» І ў гэтае імгненьне сарвалася зь нябесаў адна зорка... за ёй другая... і ён замёр, ашпаломлены...

Нясыцерпна, што яго ня стала.

Зрок слабее... На вачах маіх многае згарэла і шмат хто пагас.

І што?..

А нічога. Як кажуць японцы: колькі ні глядзі, а таго, чаго нельга ўбачыць, ня ўбачыш.

У Міхася Стральцова ў вершы «Глухата» два апошнія радкі:

сталінскіх часоў і творамі правадыроў змайстравалі, і ў бібліятэцы той (на съянне на чырвоных шыльдачках) дэльце цытаты зь Леніна (пад ягонымі партрэтамі):

«Запомните. На Россию мне

наплевать, ибо я большевик!»

«Будьте образцово беспощадны!

Расстреливать никого не спрашивая и не допускай идиотской волокиты!»

Такі вось «лучшый сын России», як пісаў пра яго... ды ці мала хто і што пісаў. У tym ліку і я ў паэм «Вера»:

«Есьць вера веры, гэта вера — Ленін».

Радкі з паэмы лёгка выкінуць. Нешта ці некага выкінуць зь сябе куды як цяжэй.

Грамадзяне і дзяржава...

Менск, 1975 год. Па горадзе пайшлі маршрутныя таксоўкі, еду на Курасоўшчыну. Таксіст, з усіх сабраўшы гроши, білетаў не дае нікому. Па дарозе спыняюць кантралёры, таксіст хапаецца за білетную стужку, але адараўца не пасыпвае. Пасажыры (усе як адзін!) пачынаюць крычаць, што ён раздаваў білеты... «Дык дзе вы іх падзелі?» — зъедліва пытаема адзін з кантралёраў, і мужык побач са мной адказвае: «Зъспі!..»

Менск, 2005 год, еду ў маршрутнай таксоўцы ў Лошыцу, таксіст зъбірае гроши, не выдаочы білетаў.

Спыняюць кантралёры, пасажыры (усе як адзін!) пачынаюць крычаць, што ён даваў білеты. Кантралёры зъедліва пытаема: «Дзе ж вы іх падзелі?» — і мужык побач са мной адказвае: «У сраку засунулі!..»

Праз трыццаць гадоў у таксоўцы ехалі зусім іншыя людзі па сталіцы зусім іншай дзяржавы, але толькі зънешне іншыя людзі па сталіцы зънешне іншай дзяржавы. Унутрана яны, якімі былі, такімі і засталіся. Прынамсі, такімі ж засталіся яны ў перакананыні: «Мы разам з таксістам (няхай нават злодзеем) — гэта адно, сваё, а дзяржава (разам з яе кантралёрамі) — гэта іншае, чужое (калі не варожае)».

У 1975 годзе білет хаптаваў 20 капеек, у 2005 — 1300 рублёў. У 1975 годзе таксіст адрываў (павінен быў адрываць) білеты ад стужкі, у 2005 — прабіваў (павінен быў прабіваць) праз касавы апарат. Больш аніякіх змен за 30 гадоў не адбылося. Ну, калі не зважаць на лексычныя...

Знакі прыпынку

УЛАДЗІМЕР
НЯКЛЯЕЎ

астатніх староныні, ціхі і строгі. І было відаць, хто яму і каму ён роўня.

Яго месца побач з Купалам, Коласам, Багдановічам... З сучаснікаў — побач з Барадуліным.

У ягоны неўладкаваны побыт зьяўляліся выпадковыя і невыпадковыя людзі, мяркуючы, што прыносяць сяброўскую спагаду. Але прыносілі толькі ўласную нясыцернасць і — праз тое — алькаголь, які быў адзіным ягоным сябром. Можна сцівярджаць, што ворагам, але ворагі нашы і ёсьць нашы сябры.

Памёр ён не праз гэта... Як паляўнічага губіць паляваныне, воя — вайна, так паэта — паэзія. Губіць няўмольна — і tym непазыбежней, чым больш удачы ў паляўнічага, адварг ў воя і таленту ў паэта.

Напісаў ён ня многа... Выddyхаючы ў вершы ўсяго сябе, колькі цябе ёсьць, многа не напішаць. Многа — гэта пустата. А ў яго амаль кожны радок — крываток, намаганыне духу. Барацьба

Няявісці да сябе

Праз съцяну не пачую.

Калі глухата, дык, канешне ж, не пачую. Але ці не дакладней было б — не па слыху, а па руху, па сэнсе — не адчуло? І нават ня ў будучым часе, а ў цяперашнім: «Няявісці да сябе праз съцяну не адчуваю». Ня столікі праз нейкую съцяну рэальнью, колькі праз ту, якая ў табе самім.

Зрэшты, пра што пытаема?..

Стральцоў сам напісаў радок, які быў мне некалі рухам паказаны:

I не дaeца сэнс, нібы руцэ паветра.

I ён хапаў тое паветра, хапаў... Не ўхапіўшы, сагнуў локаць правай рукі — і зъверху на яго далонь рукі левай: «Bo!»

Літоўцы ў парку Грутас пад Друскенікамі музэй зрабілі, сцягнуўшы ў лес пры беразе возера ўсіх бронзавых леніных, сталінных ды іншых правадыроў, колькі ў Літве іх знайшліся. Бібліятэку з экспанатамі

АНАТОЛЬ ІВАШЧАНКА

Ты

Дачэ

Ці памятаеш, быў туман,
як ты прыйшла. І месяц цэлы
ты празь яго на съвет глядзела,
і снілася табе зіма.

Ці памятаеш? Пэўна, не, —
зіма паслья была наяве.
яна табе сцягвала: «Ave!»,
каб месца саступіць вясне.

Вясной у татавых вачах
плылі сумёты ды намёты.
на сънезе белы птах свабоды
да нас зъяўляўся па начах...

А потым у належны час,
забыўшыся на першамову,
ты вывучала нашы слова,
а мы вучыліся маўчаць.

Ці памятаеш, быў туман,
як ты прыйшла. А сёньня — съята
тваё і пралетарыята,
і сон наяве, і зіма.

6 — 7 лістапада 2006

АЛЕСЬ АРКУШ

зь пігулак цытрамону
засынаю ў абдымках
як маленыкі хлопчык
з плюшавым мішкам

столькі ў гэтага съвету
проблемаў
што галава ідзе
кругам

АЛЕСЬ МАКРАЦОЎ

Нібыта шэдэўр
бяз рамы —
народ
без сваёй
дзяржаўнасці...

УДАКЛАДНЕНЬНЕ

Непамыснасць: як выявілася, верш, надрукаваны ў №2 «НН» пад псэўданімам «Алена», насамреч ёсьць вольным перакладам на беларускую мову верша расейскамоўнага паэта з Віцебску Мікалая Намеснікава «Заросшій пруд, заглохшій сад...». Перекладам, варта зазначыць, тонкі і таленавітым. Просім «Алену» болей так і не рабіць і не саромеца падпісаць пераклад перакладам. Спадара Намеснікава перапрашаем.

Што робіць доктар?

У таго, хто есьць нямытыя яблыкі,
можа забалець жывоцік.

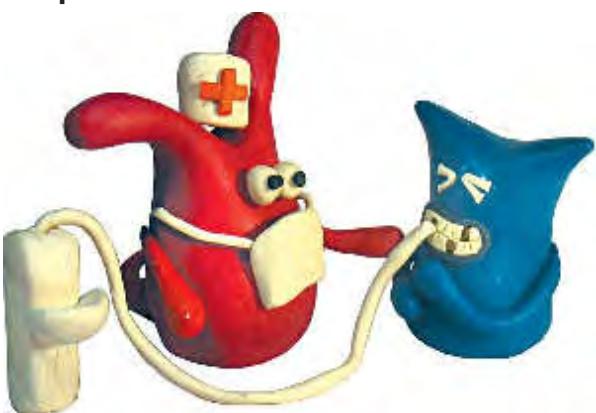

Доктар дае парашок,
каб жывоцік не балеў.

Узімку вельмі лёгка прастыць.

Калі баляць зубкі, доктар іх лечыць
спэцыяльнай машынкай.

Каб зубкі не псаваліся,
трэба іх чысьціць!

Капітан Танака®

Ад «Zet» да Ялфімава

25 лютага ў КЗ «Мінск» пройдзе «Рок-каранацыя». Сярод намінантаў — рэпэр Кроў і гурт «Zet». Упершыню ўдзельнічае расейскі гурт.

Шмат каму мінулая «Каранацыя» запомнілася зьяўленнем у залі Мілінкевіча і адмовай з гэтай нагоды рок-каралёў «J-Mors» выходзіць на сцэну. Але ня тое было галоўнае. «Рок-Каранацыя-2005» была больш маштабным мерапрыемствам за «Каранацы» папярэдніх гадоў. І яна працягвала расьці. Сёлета зьявіца новыя намінанты: адзначаць найлепшых мэталістаў, растаманаў, нават шансанье. Знайшлося месца як для рэпера Крова, так і для Пятра Ялфімава, — яны намінуюцца, адпаведна, на «Хіп-хоп выкананіца году» і «Поп-рок выкананіца году».

У сэліс кандыдатаў трапілі толькі тыя, што цягам 2006 г. выдаваў альбомы (усяго такіх — ля шасці дзесяткаў). Улічвалася таксама актыўная канцэртная дзейнасць і сталая прысутніцтва выкананіццаў у інфармацыйнай прасторы цягам году.

У журы трох дзесяткі экспертаў: журналісташтадаў і крытыкаў, тэле- і радыёвядоўцаў, музыкаў і прадусэраў, рок-па-

Таварыш Маўзэр

**16 лютага ў клубе «Арэна»
адбудзеца прэзэнтацыя
новага альбому
«Радасць» гурту «Таварыш
Маўзэр». Пачатак у 19.00.
Даведкі: 649-08-88, 766-24-25.**

таў і мэнеджэраў.

На цырымоніі будуть і тыя, хто ня выдаў дыскі, але адзначыўся ў 2006-ым. Напрыклад, ляўрэаты «Басовішча» — гурты «Parason» і «S.D.M.», пераможцы «Рок-Кола» — смаленскі гурт Deimos, які лепей за ўсіх спявав песні «Мясцоўлага часу»; магілёўскі дэсант у складзе гуртоў «Nevma», «Tav.Mauzer» і блузэмэнаў з «White Night Blues». Дарэчы, «S.D.M.» і «Deimos» маюць узяць удзел у галя-канцэрце фіналістаў «Рок-Кола», які пройдзе ў Полацку на дзень раней за

«Каранацыю». А потым — на аўтобус і ў Менск.

Летасць на каранацыі было забаронена зьяўляцца гуртам, якія «засыяціліся» падчас канцэрту на плошчы Бангалор на 10-годзьдзе кіравання Лукашэнкі. З гэтага прычыны на адзін вечар «Нейра Дзюбель» ператварыўся ў гурт «ВІП», а «Крама» — у «Ігар Варашкевіч і К». Што сёлета? Арганізаторы ўтэйчынена кажуць: усе, хто будзе адзначаны ў намінаннях, на сцэну «Казы» выйдзут.

Сяргей Будкін

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

У ролі Вылівахі — Вудзі Ален

Сэнсацыя (Scoop)

Вялікабрытанія — ЗША, каліяровы, 96 хв.

Рэжысэр: Вудзі Ален

Ролі выконаніцаў: Скарлет Ехансан, Вудзі Ален, Гю Джэкман, Кевін Макнэлі, Ен Макшэйн

Жанр: Камэдый

Адзнака: 7 (з 10)

Маладая журналістка Сондра Прэнскі ў кампаніі зь недарэкам-ілюзіяністам па наводцы прывіда-рэпартэра ловіць сэрыйнага забойцу-арыстакрата.

Камэдыйную парачку складаюць Скарлет Ехансан і сам Вудзі Ален — і бойней вытанчанага, іранічнага й пацешнага дута ўявіць немагчыма.

Герайня Ёхансан толькі пачынае працаўца журнналісткай і мае скільнасць спаць з кожным, каго пераслыедзе. Гэта кампэнсуетца натхненнем, калі гутарка заходзіць пра зубную эмаль (сямейная традыцыя стаматолягія-гігіеністаў).

Чараўнік Сід па мінушцы Цудзіні даводзіць да ручкі ўсіх картачнымі фокусамі, мітусіца, камплексуе і ўрачыста грае ролю ілжэтаты Сондры, што неабходна, каб выкрыць арыстакрата.

Але съледзства сутыкаецца з мэлядратычнымі перашкодамі: меркаваны забойца (Гю Джэкман) — пекны малады чалавек, у якога адразу закахалася горажурналістка; і кахранье гэта ўзаемнае.

«Сэнсацыя» — другі лёнданскі фільм Вудзі Алена і другая яго стужка са Скарлет Ехансан. У адрозненінне ад трагедыінага «Матч Пойнту», «Сэнсацыя» лёгкая й пяшчотная, расквечаная «аленізмамі» зь лёнданскімі інтанацыямі.

«Я быў выхаваны ў юдаізме, але перайшоў у нарцысізм... Ты з артадаксаль-

най сям'і — ці прымуць яны сэрыйнага забойцу?» Пікруюкі паміж героямі праста чароўныя, а арыстакратычныя манеры Старога съвету ідэальна прыстасаваныя для іранічных забавак Вудзі Алена.

Але самую заўлітніную пацеху разыгрывае 70-гадовы Ален на чоўне Харона. Чарговыя фокусы пад навязыўную музыку «маленкіх лебедзяў» — безнадзейны геніяльны аптымізм, настолькі кінэматаграфічны, што хочацца пажадаць рэжысёру яшчэ сотню падобных фільмаў.

Сэнсаны ў кінатэатры «Перамога» з 23 па 26 студзеня а 19.00, 27 і 28 студзеня — а 17.00 і 19.00.

Андрэй Расінскі

ДНІ ГАБРЭЙСКАЙ КНІГІ

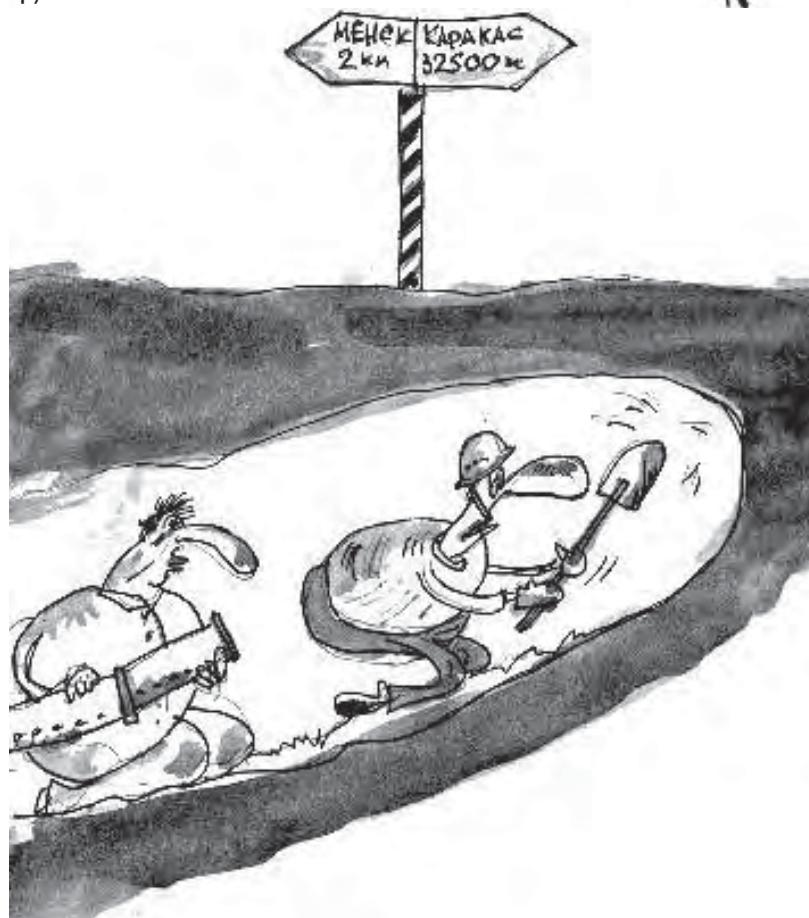
**Павал Касцюковіч
у Нацыянальнай бібліятэцы**

З 30 студзеня па 4 лютага ў Нацыянальнай бібліятэцы пройдзець Дні габрэйскай кнігі. У рамках Днён — прэзэнтацыя кнігі Эттара Керэта «Кіроўца аўтобусу, які хацей стаць богам». На беларускую мову яе пераклаў Павал Касцюковіч.

...дзеля захаваньня энэргетычнай бяспекі
кіраўніцтва сапраўды пайшло на супрацоўніцтва
з д'яблам і чортам.

— Кажаце, таварыш Сідорскі, ёсьць проблемы з
ацяпленнем у Смургонях? Ясна. Зараз павялічым ціск у
трубе.

...урад літаральна ўспрыняў
інструкцыю «пракладаць новыя
трубы да партой, дзе мы будзем
купляць нафту».

— Лепш бы мы, спадар Сямашка,
склеілі ласты яшчэ ў Драздах.

літаратурны сшытак «НН»

студзень 2007

Хадановіч не карыстаецца tut.by	19
Валер Мазынскі. Урокі нравственнасті	20
Тацяна Барысік. П'яніцы пра сябе	21
Даніла Жукоўскі пра кнігу Віктара Сазонава.....	22
«Псэўданімы — гэта маё жыццё». Гутарка з Янкам Саламеўічам	24
Палец Зянона. Мініятура Юр'я Юркаўца	26
Павал Абрамовіч. Небяспечнае пачуццё	26
Уладзімер Някляеў. Знакі прыпынку	27

год паэзіі

Анатоль Іашчанка. Ты	28
Алесь Аркуш. «Зь пігулкай цытрамону...»	28
Алесь Макрацоў. «Нібыта шэдэўр...»	28

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Уладзіславу Д-ру-З-му. Пішаце прафэсійна, але то, што даслалі — не для «НН». Мы аддаем перавагу аналізу канкрэтных кроکаў і ўчынкаў палітыкаў — таго, што вывяраеца фактамі.

Паўлу Б. з tut.by. У вершах «Дзіўны позірк у адчай...», «Вуснаў щэплых рух прыемны...» ёсьць радкі і строфы, якія монда кранаюць. Варта да іх вярнуцца і дапрацаўваць. Астатнія — творы асабістыя, старонняму чытачу аддаваць іх ня варта.

Газета «Наша Ніва»
шукае добрахвотных
распаўсюднікаў

зьвяртацца на электронныя адресы
nn@nn.by або dastauka@tut.by

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ПРАЦА

Шукаем няню для беларускамоўнага хлопчыка (2 гады). Поўныя працоўны дзень. Добрая плата. Т.: 661-64-40

Якасна выкано пісьмовыя працы па беларускай гісторыі, літаратуры, мове. Зьвяртацца загадзя. Т.: 101-03-24. Юркаў.

Якасны набор, рэдагаванне тэкстаў на беларускай мове. Зьвяртацца загадзя. Т.: 101-03-24. Юркаў.

ВІТАНЬНІ

Кастусь Лукашоў! Трымайся! Бог дае выпрабаванын тым, каго любіць. Яна 14:1! Брат

Мусік, віншум цябе з Тацяніным днём. Студзеніка табе настрою і настайніцкай цярпілівасці. Любімая дачка і нелюбімые зяць

КНІГІ

«Шоў беларушчыны» — тэкст беларускай хрысціянскай вікторыны — на www.sievarynets.net

Пралануя книгі: Тарашкевіч «Беларуская граматыка» Нью-Эрк, факс. 1929, Гётэ «Фауст», «Наша Ніва» 1906—1908, «Энцыклапедыя гісторыі Беларусі» 1—5 т., Кацар «Беларускі арнамэнт», «Беларуская вышыўка», Туронак «Беларусь паднямецкай акупаванай ды іншое, гісторыя, этнаграфія, мова, мастацкая, архітэктура. Т.: 753-70-05

ПАДАРОЖЖЫ

Зыміцер Касцяпрова і Антош Астаповіч запрашваюць падарожжа 28 студзеня (нядзеля) па Воранаўскім раёне па маршруце: Менск—Гайцонішкі—Канвелішкі—Больценікі—Нача—Радунь—Беняконі—Пеляса—Менск. 4 лютага (нядзеля) — «Гістарычнае Мастоўшчына»: Мікелеўшчына—Дубна—Пескі—Белавічы—Пацавічы—Самулавічы—Дольныя—Вялікая Рагозыніца—Крамяніца. 10—11 лютага: Вільня—Койна—Кейданы. Т.: 292-54-58, 029-622-57-20, 029-509-12-16, 110-19-28, 029-573-88-17

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМИ

Пану Усьціні зь Вёскі Буканосава Маг. г. Вы пішаце, што «Сельскі Вестнік», «Дружэскі Рэчы» і другія падобныя ім газеты каштуюць вельмі танна, — отож ведайце, што яны дастаюць ад правіцельства на падмогу грошы. Мы, на маючы з правіцельствам нічога супольнага, ніскуль не дастаем грошай на падмогу, вось і труда цяпер таньней прадаваць «Нашу Ніву». Як толькі ў нас газета пачне даваць даход, тагды паменшым цану на ле. Просім пісаць да нас, што робіцца ў Вашай вёсцы і ў ваколіцах.

«НН». №5. 1906

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Лукшевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

шэф-рэдактар Андрэй Дынько

фотарэдактар Арцём Ліва

галоўныя рэдактары Андрэй Скурко

мастакі рэдактары Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Місцовы фонд выданья газеты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» забывковая. I2 палос форматам

A2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Даўлетццаўца Беларускі Дон друк», Менск, пр. Ф.Скарбіны, 79. Рэдакцыя не нісе адказнасць за зъвест рагічных абелестак. Кошт свабодны. Пасъведчанье аб регистраціі падзялічнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзеное Міністэрствам інформацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 301521200012 у МГД ААТ «белівестбанку», Менск, код 764.

Наклад 2221. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 24.01.2007.

Замова № 467.

Рэдакцыйны адрас: Калектарная, 20а-112.

А ТЫ ПАДПІШЫСЯ!

Каб
рэгулярна
атрымліваць
«Нашу
Ніву»,
проста
паведаміце ў
Рэдакцыю
свой адрас.
Адначасова
Рэдакцыя
зьвяртаеца з
просьбай
ахвяраваць на
выданье.
Дэталі —
старонка 17.